

Nr. 08 // 2018

Prosa bladet

De it-professionelles fagblad

Tema: Skrot eller guld

Hvor havner vores brugte elektronik? [s.20-29]

Solide lønstigninger i it-faget [s.10]

Chefen kigger dig over skulderen [s. 14]

PROSA

Af Niels Bertelsen
Forbundsformand
[nib@prosa.dk]

Ulovlig logning skal stoppes nu

Den 1. juni blev der lagt sag an mod justitsministeren. Foreningen imod Ulovlig Logning stævnedes Søren Pape (K) for ikke at ophæve den logningsbekendtgørelse, som indebærer, at teleudbydere skal registrere alle danskeres færden på internettet og deres brug af mobiltelefoni. Grunden til stævningen er, at EU-Domstolen har underkendt det bagvedliggende direktiv som et brud på de basale borgerrettigheder. Dermed underkendte den også den danske bekendtgørelse.

Så skulle man jo tro, at justitsministeren straks ville stoppe den ulovlige logning. Men nej, her mere end halvandet år efter dommen er der stadig ikke sket noget – ud over, at justitsministeren tænker. Og mens han tænker, skal logningen fortsætte, har han meddelt teleudbydere. Og det er her, stævningen kommer ind i billedet. Det er et forsøg på at få ham til at holde op med kun at tænke, men også at gå i gang med at handle.

PROSA tog endnu en gang emnet op på Folkemødet på Bornholm i juni. Her diskuterede vi sammen med politiet, politikerne og formanden for Foreningen imod Ulovlig Logning, hvorfor det er nødvendigt at opretholde en ulovlig praksis. Politiet og justitsministeren mener, at logningsdata er et godt redskab, som de gerne vil fortsætte med at bruge, så længe der ikke findes bedre alternativer. Der opklares sager på baggrund af logningsdata, og udleveringen af logningsdata er underlagt domstolskontrol, hævdes det. Det

er dog svært at se på de evalueringer, der er gennemført om brugen af logningsdata, at det er så godt et værktøj, som politiet hævder.

“Det er trods alt ikke en politistat, vi lever i eller ønsker os”

Selvfølgelig vil politiet gerne have adgang til så mange oplysninger og værktøjer som muligt, når sager skal efterforskes og opklares. Og det kan være endog meget svært at gå med til at afskaffe et eksisterende værktøj, når det ikke vides, hvad der kommer i stedet. Men det, at noget kan være godt for politiet, må ikke være det bæ-

rende element for at opretholde en ulovlig forvaltning. I yderste konsekvens indebærer det jo, at politiet kan skalte og valte med data om borgerne efter forgodtbefindende. Og det er trods alt ikke en politistat, vi lever i eller ønsker os.

PROSA støtter sagen mod ulovlig logning, da vi gerne vil være med til at bekæmpe den massive og retskrænkende overvågning af vores privatliv. Brugen af teknologien til at tilsidesætte borgerens grundlæggende rettigheder skal stoppes. Bare fordi noget kan lade sig gøre, er det ikke det samme som, at det er ønskeligt. EU-Domstolen slog i hvert fald fast med syvtommersøm, at den uspecifikke masseregistrering af alle borgere gennem logningsdirektivet er ulovlig.

Det kan undre, at vi er kommet så langt ud, at det er nødvendigt med at sagsanlæg fra borgerne for at få stoppet åbenlyse ulovligheder. Her burde der da også være nogle ansvarlige politikere, der kom på banen. Så få dog stoppet den ulovlige logning nu.

Prosabladet: Adresse: Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V, tlf.: 33 36 41 41, prosabladet@prosa.dk **Redaktion:** Ansvarshavende redaktør: Ole Hoff-Lund, ohl@prosa.dk **Journalist** Stine Nysten, sny@prosa.dk **Korrekturlæser,** Lene Sekjær **Grafikere** Claus Andersen og Anne Landtved, Kindly **Udkommer:** En gang hver måned undtagen i juli måned **Næste gang:** 7. september **Læserbreve/debatindlæg deadline:** 10. august **Offentliggøres et indlæg,** vil det blive redigeret efter retningslinjer vedtaget af redaktionen. Disse retningslinjer kan læses på prosa.dk/link/23 **Indlæg,** der fremføres i signerede artikler, er ikke nødvendigvis dækkende for redaktionens opfattelse **Synspunkt** på side 2 stilles til rådighed for Hovedbestyrelsen **Prosabladet** modtager gerne input og tips fra læserne på redaktion@prosa.dk **Redaktionsudvalg (redaktionsudvalg@prosa.dk):** Formand: Michael Harly **Udvalgsmedlemmer:** Christian A. Christensen og Martin Joakim Wielandt **Annoncer:** DG Media a/s, tlf.: 70 27 11 55, epost@dgmedia.dk **Layout:** Kindly **Teknisk produktion og tryk:** Clausen Grafisk **Forsidefoto:** Benjamin Von Wong/Ritzau Scanpix

“Det er vanvittigt, at et af verdens absolut mest værdifulde brands har et design, hvor det er stort set umuligt at udskifte og reparere delene”

Keshav Parajuly, Ph.D. i Life Cycle Engineering

Se alle tidligere blade på prosa.dk

Indhold

NYHEDER

Medansvar for Facebook ... 04

EU-domstolen fastslår, at alle virksomheder med en fanside på Facebook er direkte medansvarlige for den måde, Facebook behandler brugernes personoplysninger.

NETVÆRK

Nyt netværk gør op med datalogisk perfektionisme ... 08

Kvindelige datalogistuderende i København har stiftet et nyt netværk, der vil gøre op med stereotyper og skabe et frirum med højt til loftet.

LØNSTATISTIK

Lønnen stiger stadig pænt ... 10

Privatansatte it-folk har fået en gennemsnitlig lønstigning på 4,7 procent det seneste år, og ledigheden fortsætter ned, viser PROSAs årlige lønstatistik.

OVERVÅGNING

IT-folk ved ikke, om chefen kigger med ... 14

37 procent af PROSAs medlemmer ved ikke, om deres arbejdscomputer bliver overvåget, eller om der lyttes med, når de taler i telefon.

#METOO

Du må ikke tage på din kollega uden samtykke ... 16

Prosabladets brugerpanel har delt deres tanker om og oplevelser med seksuel chikane på arbejdspladsen.

E-WASTE

Tema: Skrot eller guld ... 20

De voksende mængder af elektronisk affald udgør en alvorlig risiko for miljø og helbred, men de rummer også enorme værdier.

Tema: Det elektronisk skraldebjerg ... 24

Mængden af elektronisk affald vil stige med 17 procent frem mod 2021 og er det hurtigst voksende affaldsproblem på kloden.

Tema: Danmark er bagud med genbrug af elektronik ... 26

Der gemmer sig hundredvis af danske arbejdspladser og ni milliarder kroner, hvis vi bliver bedre til at genanvende elektronisk skrot.

EFTERUDDANNELSE

Tag god imod it-revisoren ... 30

En it-revisor bliver ofte opfattet som en politimand, men det er vigtigt, at der er styr på virksomhedens sikkerhedspolitik.

AKTIVITETER

Kurser og foredrag ... 37

Husk at tilmelde dig årets delegeretforsamling i november og deltag i spændende kurser og arrangementer over hele landet.

Kritik af ny NemID-app

Den nye app til NemID, som så dagens lys den 29. maj, blev i løbet af de første tre uger downloadet af hele 450.000 danskere. Og selv om både Digitaliseringsstyrelsen og Finans Danmark garanterer, at den er lige så sikker at bruge som det velkendte papkort, så advarer PROSA mod at bruge appen.

Ved at lægge NemID som en app er det muligt for kriminelle at tilgå den – uanset om den kriminelle sidder i Estland, Etiopien eller Ecuador. Den risiko eksisterer ikke med papkortet, hvor en kriminel er nødt til fysisk at være i nærheden, så man enten kan affotografere kortet eller stjæle det.

– Så hvor papkortet kun kan angribes af nogle få, så kan telefonen angribes af enhver i hele verden med en internetforbindelse. Og hvis en kriminel overtager telefonen, så vil vedkommende også kunne kontrollere appen, siger PROSA-formand Niels Bertelsen.

ohl

PROSA tilslutter sig ny hovedorganisation

Medlemmerne har talt. Med et overvældende flertal har de besluttet, at PROSA skal blive i den hovedorganisation, der er opstået, efter LO og FTF fusionerede tidligere på året. PROSA er medlem af FTF.

20,2 procent af medlemmerne stemte ved den netop afsluttede urafstemning, og 75,3 procent af dem har stemt ja.

– Det er dejligt, at det er en så tydelig afgørelse, siger Niels Bertelsen, der er formand i PROSA.

Flertallet har dermed fulgt indstillingen fra den ekstraordinære delegeretforsamling den 2. juni, hvor man netop anbefalede medlemmerne at sige ja.

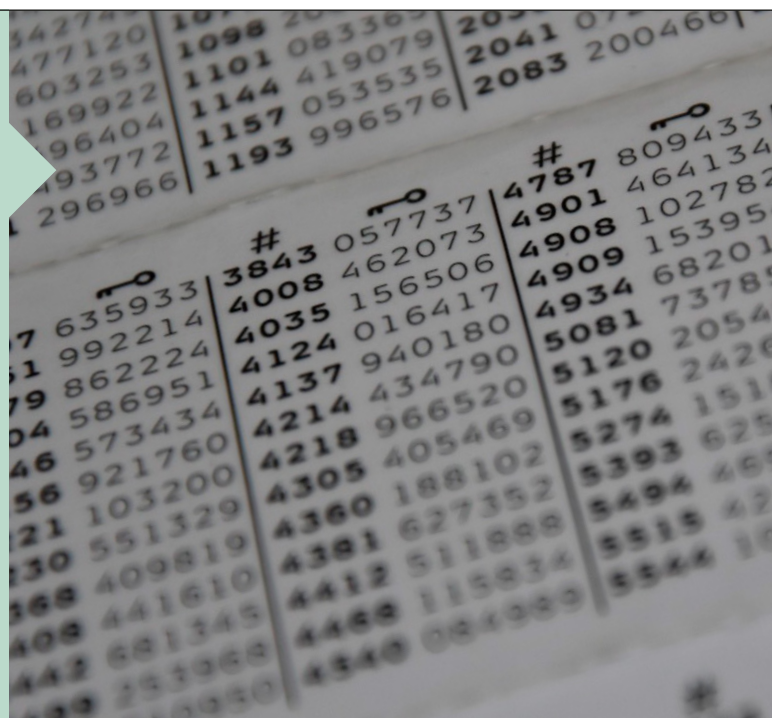
– Men vi skal selvfølgelig i den videre proces have øje for, at ikke alle synes, det er en god idé, at vi går med. Deres skepsis skal vi have i baghovedet i de kommende måneder, når tingene skal til at falde på plads i den nye hovedorganisation, siger formanden.

PROSA har til det sidste været modstander af, at FTF og LO fusionerede. Men nu hvor det er en realitet, har både hovedbestyrelsen og delegeretforsamlingen altså fundet det bedst for PROSA at gå med.

– Vi har lagt vægt på, at vi kommer ind med alle vores medlemmer, at vores overenskomster er intakte, og vi kan fortsætte med at organisere hele it-faget. Det største problem lige nu er, at der arbejdes på en grænseaftale med den anden hovedorganisation, Akademikerne, og hvis den kommer til at begrænse PROSAs muligheder for at optage akademikere, vil det ikke holdbart. Så vi har en stor opgave her med at sikre, at en eventuel aftale ikke kommer til at afskære os fra det akademiske område, siger Niels Bertelsen.

Forbundene i FTF har indtil den 30. juni til at beslutte sig for, hvorvidt de vil med i den nye hovedorganisation. Herefter går forhandlingerne i gang, så man kom komme på plads til årsskiftet, hvor den nye organisation træder i kraft.

syny

“Vi både kender og bruger teknologien, men af politifaglige grunde ønsker vi ikke at løfte sløret for, hvor meget og på hvilke områder”

Niels Denny Sørensen, vicepolitinspektør og operativ chef i Nationalt Cyber Crime Center (NC3), til Ekstra Bladet, om udstyr til ansigtsgenkendelse, som politiet har taget i brug uden offentlig debat.

(Foto: Henning Bagger/Ritzau Scanpix)

Datacentre smadrer dansk klimamål

Med seks store datacentre på vej i Danmark har regeringen pludselig udsigt til en stigning i den danske CO₂-udledning på omkring 10 procent frem mod 2030 – stik imod klimamålet om at beskære udledningerne af drivhusgasser, skriver Politiken.

Både Facebook, Apple og Google er i gang med at opføre datacentre i Jylland og på Fyn, og et enkelt datacenter øger typisk Danmarks elforbrug med cirka fire procent, viser en analyse fra Cowi og Energistyrelsen. Det svarer til lidt mere end hele Odenses forbrug.

ohl

Microsoft

KURSER OG CERTIFICERINGER

MCSA Windows Server 2016

MS-740 (5 d)
Storage and Compute
with Windows Server
2016

Test
70-740

MS-741 (5 d)
Networking with
Windows Server 2016

Test
70-741

MS-742 (5 d)
Identity with Windows
Server 2016

Test
70-742

Som MCSA Windows Server 2016 (Microsoft Certified Solutions Associate) kan man administrere, supportere og udføre drift på Windows Server 2016:

Installation/opgradering, konfiguration, overvågning, vedligeholdelse, PowerShell automatisering, managing storage, netværks-services (DNS, DHCP, IPAM, NAP), remote access, failover clustering, Hyper-V og Active Directory.

PAKKEPRIS:
KR. 39.800
LISTEPRIS:
KR. 63.900

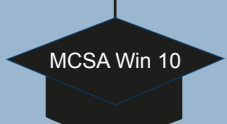
MCSA Windows 10

MS-6971 (5 d)
Implementing and
Managing Windows 10

Test
70-698

MS-6972 (5 d)
Deploying and
Managing Windows
10 Using Enterprise
Services

Test
70-697

Certificeringen "Microsoft Certified Solutions Associate Windows 10" dokumenterer din viden indenfor konfiguration, administration og vedligeholdelse af et enterprise Windows 10 system.

Du lærer bla. at installere og konfigurere Windows 10 operativsystem og apps, konfigurere lokale/remote netværks forbindelser.

Derudover arbejder vi med udrulning og vedligehold af Windows 10 i store organisationer.

PAKKEPRIS:
KR. 29.300
LISTEPRIS:
KR. 42.600

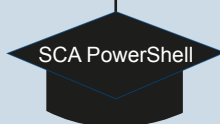
SCA PowerShell

MS-961 (5 d)
Automating Admini-
stration with Windows
PowerShell v4.0

Test
TMS-961

MS-962 (3 d)
Advanced Automated
Administration with
Windows PowerShell

Test
TMS-962

Certificeringen "SCA Certified PowerShell Administrator" dokumenterer din viden og erfaring til at kunne fjernstyre enkelte eller flere Windows-baserede servere vha. Windows PowerShell, samt at kunne automatisere mange administrative opgaver.

Du lærer at skrive mere avancerede og robuste Windows PowerShell-scripts, så infrastrukturen kører automatiseret og fejlfrit.

PAKKEPRIS:
KR. 27.000
LISTEPRIS:
KR. 34.000

MCSA Cloud Platform

MS-979 (2 d)
Microsoft Azure
Fundamentals

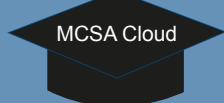
Test
TMS-979

MS-532 (5 d)
Developing Microsoft
Azure Solutions

Test
70-532

MS-533 (5 d)
Implementing
Microsoft Azure Infra-
structure Solutions

Test
70-533

Denne certificering dokumenterer din ekspertise i Microsoft Cloud-relaterede teknologier, som kan være med til at reducere IT-omkostninger og give mere værdi til den moderne forretning.

Du får den fundamentale viden og de praktiske hands-on-færdigheder, der er et must for alle IT-fagfolk, som skal arbejde med Microsoft Azure -- uanset om du er administrator, udvikler eller database-administrator.

PAKKEPRIS:
KR. 39.160
LISTEPRIS:
KR. 56.800

MCSA SQL Server 2016

MS-764 (5 d)
Administering a SQL
Database
Infrastructure

Test
70-764

MS-765 (5 d)
Provisioning SQL
Databases

Test
70-765

Som MCSA SQL Server 2016 (Microsoft Certified Solutions Associate) Database Administrator kan man administrere, supportere og udføre drift på SQL Server 2016:

Installation, konfiguration, backup/restore/recovery, rettigheder, Server Audit, automatisering, proxy/sikkerhed, alerts, notifications, monitoring og troubleshooting.

PAKKEPRIS:
KR. 29.300
LISTEPRIS:
KR. 42.600

MCSA Office 365

MS-347 (5 d)
Enabling and
Managing Office 365

Test
70-347

Denne kursuspakke er designet til IT-professionelle, der deltager i evaluering, planlægning, implementering og drift af Office 365 tjenester.

PAKKEPRIS:
KR. 23.000
LISTEPRIS:
KR. 24.600

Se meget mere om kursusdatoer og relaterede kurser på vores hjemmeside

superusers.dk

Du kan også altid ringe på

tlf. 4828 0706

og tale med en af vores kursusrådgivere.

Alle kurser kan også købes individuelt!

Med kursusteder i både Aarhus og Hillerød dækker vi en stor del af Danmark. Ved større hold kan undervisningen også foregå hos jer.

www.superusers.dk | Altid 500 garanterede datoer | tlf. 48280706

SUPERUSERS

94%

Andelen af PROSAs medlemmer, der stemte ja til den nye offentlige overenskomsttaftale. Fire procent stemte nej, og to procent stemte blankt.

Domstol: Alle har medansvar for Facebook

En skelsættende dom fra EU-Domstolen indskærper nu over for alle virksomheder, der har en fanside på Facebook, at de er direkte medansvarlige for den måde, Facebook behandler brugernes personoplysninger.

Dommen, der blev afsagt 5. juni, fastslår, at Facebook og administratorer af en fanside har et fælles ansvar for at overholde reglerne om persondatabeskyttelse.

– Enhver, der har eller ønsker at oprette en fanside på Facebook, bør nøje overveje, hvorvidt de kan påtage sig et sådant fælles ansvar med Facebook for den behandling af personoplysninger, der finder sted, skriver Datatilsynet.

Sagen handler om en tysk uddannelsesinstitution, der havde oprettet en fanside på Facebook, og som ved hjælp af værktøjet Facebook Insights modtog statistiske oplysninger om de brugere, der besøgte siden.

Facebook placerer cookies på brugerens computer, når vedkommende besøger siden, og formålet er blandt andet at forbedre Facebooks reklamesystem, så andre virksomheder kan målrette deres annoncer. Til gengæld kan administratoren af en fanside ved hjælp af Insights definere de kategorier af personer, som Facebook skal indsamle oplysninger om – alder, køn, arbejde, interesser, livsstil og købedadfærd.

Jesper Borre, der er jurist i PROSA, hæfter sig ved, at EU-dommen gør op med den "beskyttelse", som Facebook har nydt ved at være registreret i Irland, og at firmaer med fansider fremover er ansvarlig for alle data hos Facebook.

– Det betyder reelt, at når en person har været inde på en fanside og dermed aflejet oplysninger, så kan vedkommen de kræve af firmaet, at alle oplysninger, som på den måde er registreret hos Facebook, skal slettes. Det bliver spændende at se, hvordan firmaer vil gennemføre det og ikke mindst dokumentere det, siger Jesper Borre.

På datatilsynet.dk kan du læse anbefalinger til, hvordan du skal forholde dig til den nye EU-dom.

ohl

Linux-fejl skal findes automatisk

Forskere fra IT-Universitetet går nu i gang med at bygge en teknologi, der automatisk finder og diagnosticerer bagvedliggende softwarefejl i open source styresystemet Linux.

Fejl i Linux viser sig eksempelvis ved, at et program går i sort, og selv om der findes værktøjer, der hjælper programmører med at finde ud af, hvor i koden fejlen er sket, så peger de ofte kun på symptomet og ikke på årsagerne til fejlen.

Det nye forskningsprojekt skal gøre det lettere for programmører at finde frem til, hvad der rent faktisk forårsager fejl i Linux-baseret software.

– Når software bryder sammen, er det et tegn på, at der er en fejl et sted i koden. Men det interessante er, at årsagen til fejlen ofte skal findes et helt andet sted end der, hvor den manifesterer sig. Derfor er vores tilgang at flytte fokus fra symptomerne til årsagerne ved at skabe et fejlfindingsværktøj, der viser programmørerne, hvordan de kan fikse problemet, forklarer professor og projektleder Andrzej Wasowski i en pressemeddelelse.

Projektet inddrager også Carnegie Mellon University i USA, Linux Foundation samt udviklere fra Linux-leverandøren Red Hat, og Danmarks Frie Forskningsfond støtter projektet med 6 millioner kroner.

ohl

Fond støtter sag om ulovlig logning

Foreningen imod Ulovlig Logning, der den 1. juni stævnedes justitsministeriet for at få stoppet ulovlig masseovervågning, får nu en massiv økonomisk saltvandsindsprøjtning fra Borgerretsfonden, der har besluttet at bidrage med op til 50 procent af de anslåede udgifter til sagsgebyrer og advokater.

I forvejen har foreningen indsamlet 450.000 kroner fra almindelige borgere samt store donorer som Amnesty International.

– Hele vores styreform hviler på, at offentlige myndigheder overholder den gældende lov. Gør de ikke det, må domstolene bringes i spil, siger fondens talsperson, Hanne Marie Motzfeldt, til Politiken.

Fonden har til formål at hindre ulovlig forvaltning og modvirke magtmisbrug fra offentlige myndigheders side, og ifølge Motzfeldt er der enighed blandt eksperter om, at der forvaltes i strid med lovgivningen. EU-Domstolen dømte i 2016 indsamlingen af en hel befolknings teledata for ulovlig, fordi det strider mod EU's grundlæggende borgerrettigheder.

ohl

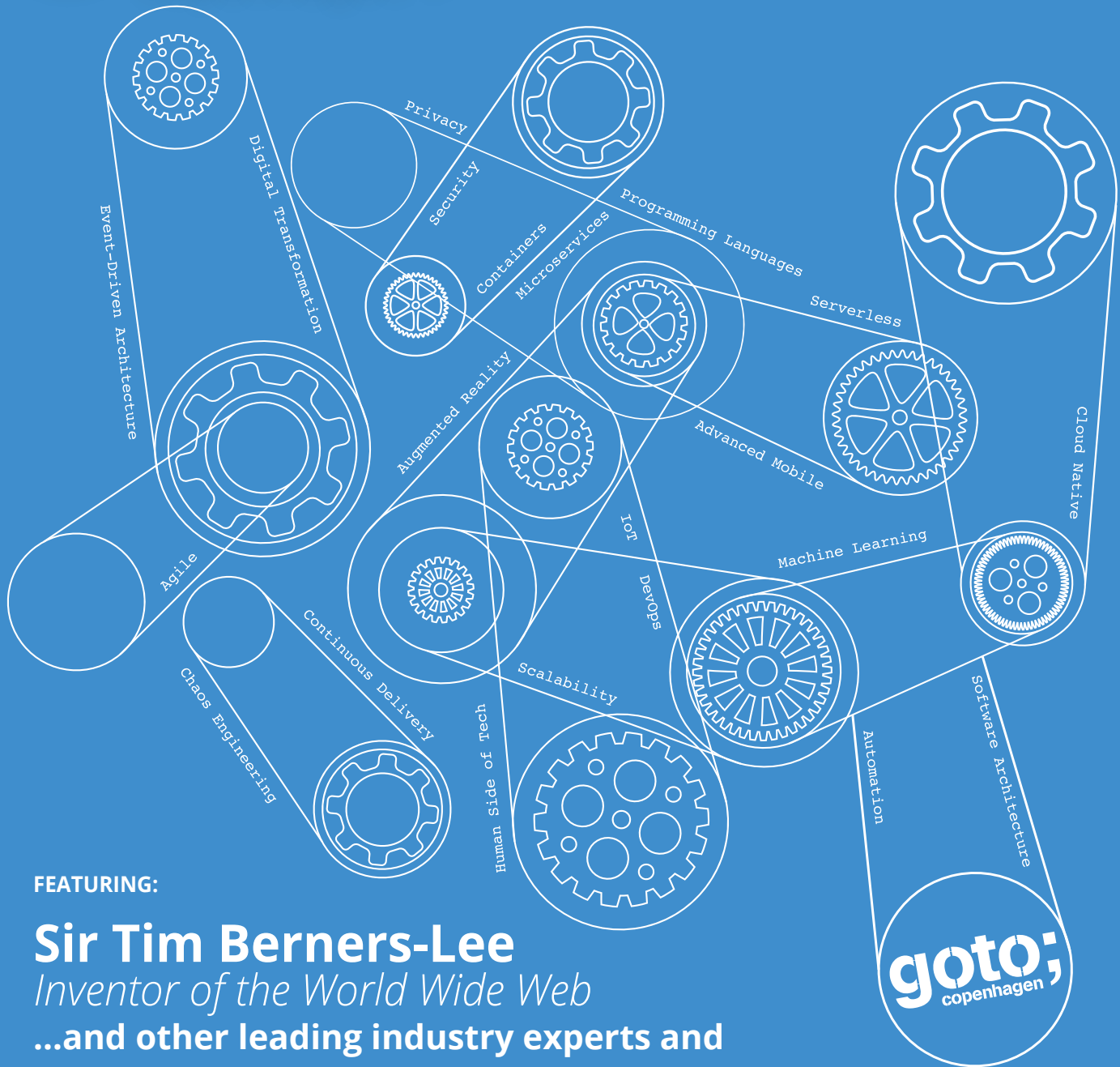
goto;

copenhagen

BRAVE NEW WORLD

CONFERENCE: NOV 19-21, 2018 / WORKSHOPS: NOV 22-23, 2018

12 KEYNOTES, 65+ TALKS, 15+ WORKSHOPS AND 65+ SPEAKERS

FEATURING:

Sir Tim Berners-Lee

Inventor of the World Wide Web

...and other leading industry experts and top practitioners including:

Dr. Anita Sengupta, Rocket scientist, aerospace engineer and veteran of the space program

Erik Meijer, Director of Engineering at Facebook

Dr. Danny Lange, VP of AI and ML at Unity Technologies

Dr. Venkat Subramaniam, Award-winning author, founder of Agile Developer, Inc.

Linda Liukas, Author and founder of Rails Girls

Rod Johnson, Creator of Spring and founder of Atomist

Joe Armstrong, Principal Inventor of the Erlang Programming Language

Sam Aaron, Creator of Sonic Pi & Live Coding Musician

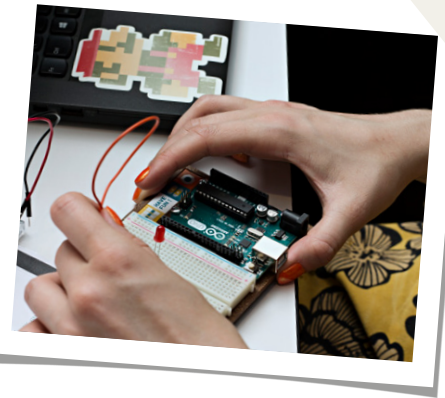
Simon Wardley, Leading researcher on the intersection of IT strategy and new technologies

SAVE 10 %

by using
prosa2goto
when registering

See the latest updates on talks and speakers on our website: **gotocph.com**

Nyt netværk gør op med DATALOGISK PERFEKTIONISME

Prosabladet var med til det første netværksmøde for datalogistuderende i København, der vil gøre op med stereotyper og skabe et frirum med højt til loftet.

Jeanette Nielsen, freelancejournalist
[prosabladet@prosa.com]
Foto: Lizette Kabré

Datalogistudiet kan være overvældende, og det kan være svært som kvinde at finde sig til rette i et udpræget mandsdomineret studiemiljø. Sådan lyder det samstemmende fra flere af de fremmødte i et nyt PROSA-netværk, der er startet af kvindelige datalogistuderende fra Datalogisk Institut på Københavns Universitet (DIKU).

Og selvom netværket er stiftet på baggrund af en snak blandt kvindelige studerende, så er det åbent, og alle er velkomne, understreger 27-årige Nanna Bernbom, der er en af initiativtagerne.

– Vi vil gerne lave et rum, hvor det er okay at fejle, og hvor man kan spørge om hjælp og bede om at få det forklaret igen. Det er miljøet på DIKU ikke rigtigt til, og så syntes vi, der manglede noget for minoriteter på studiet. I dette netværk har jeg også mulighed for at lære andre kvinder på studiet at kende. Vi er så få på datalogi, men alligevel taler kvinder ikke rigtigt sammen på tværs af årgangene, forklarer Nanna Bernbom, der er bachelor i matematik og datalogi.

Da Prosabladet besøger det første netværksmøde, har de ti kvinder placeret sig i mindre grupper, hvor de er i gang med at bygge kredsløb, så der kommer lyd på det elektroniske grej, de har fået udleveret. Der mumles, grines og råbes på assistance.

– Det har været nyt for mig, men megasjovt! Når man til hverdag koder på en skærm, så er det sjovt at rode med ledninger og få det til at lyse og larme, lyder det fra 27-årige Cami Krogh Dalsgaard.

**“Med små skridt
kan vi forhåbentligt
skubbe til forestillingen
om kvinders rolle
i faget”**

Cami Krogh Dalsgaard, datalogistuderende

Flere af deltagerne oplever, at de nemt kan komme til at føle sig isoleret på studiet, og at der eksisterer en kultur, hvor man kan blive bange for at fejle.

– Mit håb er, at jeg får et stærkere netværk og flere, jeg kan trække på, hvis noget bliver svært. Jeg oplever tit, at jeg som kvinde censurerer mig selv lidt på studiet. Man er bange for at fejle af frygt for, at man dermed forstærker stereotypen om, at kvinder ikke

kan finde ud af det. Det kan jeg vende med andre kvinder, lyder det fra Amalie Mørck, der er 29 år og tredjeårs studerende på Datalogisk Institut.

For Cami Krogh Dalsgaard er netværket en god mulighed for at række ud til andre – også selvom man er lidt genert og ikke lige er typen, der kontakter nye mennesker på studiet.

– Normen er, at det er rigtig fedt at være rigtig nørdet på studiet. Og selvom jeg ikke er i tvivl om, at det er det helt rette studie for mig, så savner jeg et rum, hvor det

Medlemmerne af det nye netværk vil skabe et frirum, hvor der er plads til at stille dumme spørgsmål og nørde med elektronik.

ikke kun handler om at være den bedste, men også om at have det sjovt sammen, siger hun.

Også for mænd

Mænd, kvinder og alle former for minoriteter er velkomne i netværket. Deltagerne insisterer på, at der skal være mere end almindeligt højt til loftet i netværket, og at alle skal kunne lægge mindreværdet i døren og føle, at her kan de være sig selv. Det er ikke altid nemt som kvinde på et studie, hvor cirka 80 procent er mænd.

– Som kvinde er jeg nemmere at gøre grin med, og jeg oplever, at sexismen både kan være subtil og meget direkte. Når jeg rækker hånden op, er det, som om jeg repræsenterer hele kønnet, fortæller Beate Berendt Søegaard og suppleres af Nanna Bernbom:

– Jeg har haft det fint med at læse på mandsdominerede studier, men jeg tror da, jeg har oplevet nogle ting, som jeg kun har oplevet, fordi jeg er kvinde. For eksempel at blive spurgt, om jeg selv har skrevet mit bachelorprojekt – 'også koden?' – eller om ikke min kæreste har hjulpet. Som kvinde kan man opleve, at det forventes, at det er mig, der skriver rapporten, og fyrene, der koder.

Vil hjælpe nye studerende

Uanset om det er jokes om kvinder og teknik eller følelsen af, at man ikke må afsløre, at man har brug for hjælp, så er det en kultur, der særligt gør indtryk på nye studerende. Derfor planlægger netværket at være synligt for kommende studerende.

– Forhåbentlig er vi en dag ikke kun cirka 10 procent kvinder på datalogi. Men det kræver, at det bliver nemmere at være ny, kvindelig studerende, og at de kommende studerende ikke lider af samme frygt for at fremstå dumme, som flere af os har oplevet, fortæller Amalie Mørck.

Netværket planlægger en filmaften ved studiestart, hvor også nye studerende kan være med, og de vil hænge plakater op på studiet med seje kvinder fra datalogiens historie.

– Med små skridt kan vi forhåbentlig skubbe til forestillingen om kvinders rolle i faget, lyder det fra Cami Krogh Dalsgaard, inden den datalogistuderende igen kaster sig over elektronikken.

For selv efter en alvorlig snak om et hårdt studie, kønsstereotyper og minoriteter så er de samlet om det, de elsker allermost: At lege, nørde og kode løs, og hvor de både kan prale eller bede om hjælp uden at skulle tænke over det.

– Jeg er vild med det her. Det er dejligt med en praktisk og visuel øvelse, hvor man får umiddelbar feedback, siger Amalie Mørck.

Vil du være med?

Det nye netværk planlægger fire årlige møder i PROSAs lokaler i København. Hvis du er interesseret i at deltage, så kontakt Monica Topsøe Jensen fra PROSA på mtj@prosa.dk eller telefon 27 10 78 83.

Lønnen stiger stadig pænt

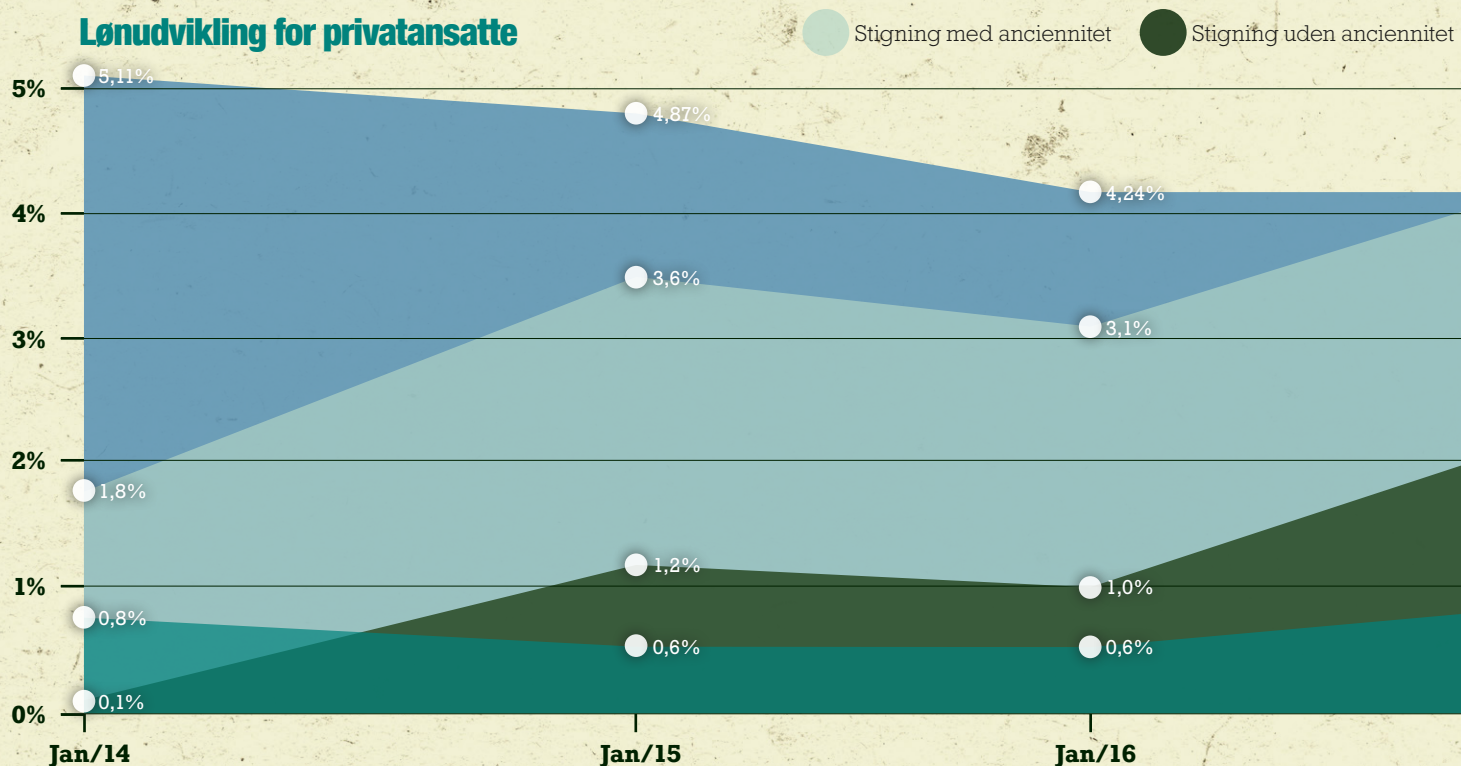
Privatansatte it-folk har fået lidt flere penge mellem hænderne i løbet af det seneste år, viser den nyeste lønstatistik.

Af Stine Nysten, journalist
[sny@prosa.dk]

Oplysninger fra 3.199 januar-lønsedler viser, at privatansatte it-folks løn i gennemsnit er steget med 4,7 procent siden januar sidste år. Da steg lønnen med 4,3 procent, og det var den største lønstigning siden 2009.

– Der har været nogle år med lave lønstigninger, mens der har været mange arbejdsløse. Men beskæftigelsen er bedre nu, og derfor kommer der lønstigninger, siger næstformand i PROSA Hanne Lykke Jespersen.

Lønudvikling for privatansatte

Lønnen for privatansatte it-folk er fra januar sidste år til i år steget mere end den generelle prisudvikling. Forskellen mellem de to tal, er det, som den enkelte it-professionelles reelle købekraft er steget med. Anciennitet er medregnet i lønnen, men hvis man skal sammenligne it-folks løn med det øvrige arbejdsmarked, skal man se på lønstigningen uden anciennitet – det såkaldte lønniveau. I illustrationen optræder også ledighedstallet for de it-professionelle, da udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft også spiller ind på lønniveauet.

“Lønstatistikken er et meget vigtigt værktøj for det enkelte medlem”

Hanne Lykke Jespersen, næstformand i PROSA

Efterspørgslen efter it-folks arbejdskraft kommer også til udtryk, når man spørger dem, der har deltaget i lønstatistikken, om de tror, der i det kommende år vil blive ansat flere it-folk. Det gør 57 procent af de privatansatte. Blandt de offentligt ansatte er det 42 procent, der tror det.

Lønudviklingen betyder ifølge Hanne Lykke Jespersen, at it-faget stadig er et vellønnet fag.

– Vi har altid i faget haft lønninger, som ligger pænt over gennemsnittet for tilsvarende uddannelsesniveauer, og det ser ud til at fortsætte. Det er jo et af flere parametre til at trække nye til faget, siger hun.

Kvinders løn halter bagud

Hanne Lykke Jespersen kalder årets lønstigning "meget passende".

– Men man skal huske på, at næsten halvdelen af stigningen skyldes højere anciennitet og dermed erfaring, så det er ikke så meget, som det ser ud til. Hertil kommer, at inflationen også spiser noget, så det er faktisk kun en mindre reallønsfremgang, siger hun.

Den reelle værdi af lønstigningen finder man ved at trække den generelle prisudvikling – altså hvor meget udgifterne til en husholdning er steget – fra. Den er ifølge Danmarks Statistik på 0,7 procent i samme periode. Vil man sammenligne it-folks lønudvikling med resten af det danske arbejdsmarked, skal man kigge på det såkaldte lønniveau. Det beregnes uden lønmodtagernes anciennitet. For it-faget er lønniveauet steget med 2,7 procent, hvilket er tæt på niveauet for arbejdsmarkedet generelt.

Selvom det altså går meget godt for it-faget generelt, så halter udviklingen på nogle områder, påpeger Hanne Lykke Jespersen.

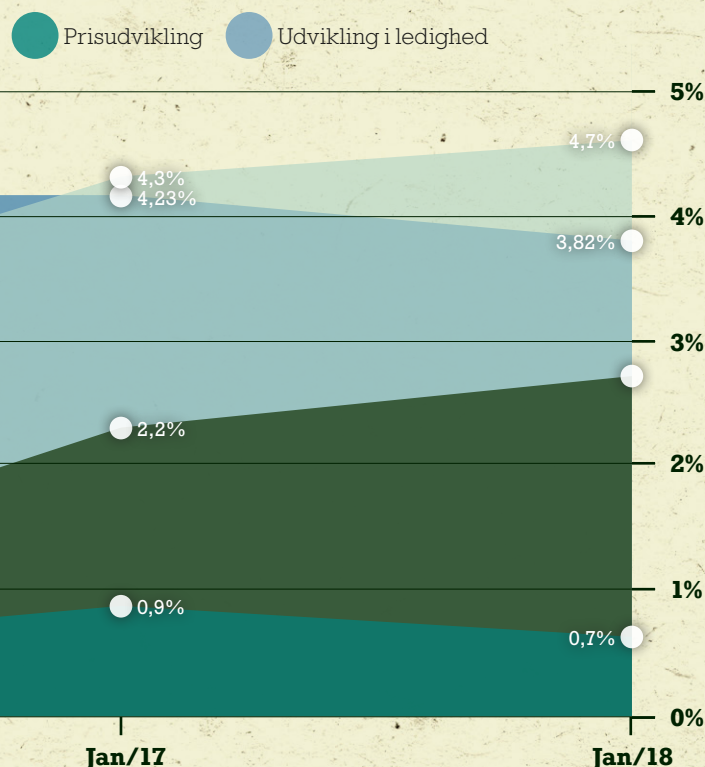
– Tidligere har der været ligeløn i faget. Det er der stadig i det offentlige, men på det private område både øst og vest for Storebælt halter kvinderne igen lidt bagefter. I øjeblikket kun med tre procent, men det er stadig et skridt i den forkerte retning – ikke mindst når man tænker på, at arbejdsgiverne i øjeblikket er meget aktive for at få flere kvinder i faget, siger hun.

Lønberegner

Svarene fra de mange it-professionelle danner datagrundlaget for PROSAs lønberegner. Her kan du dykke ned i lønstatistikens mange tabeller og finde præcis de oplysninger, der er mest relevante for netop dig og din situation.

– Lønstatistikken er et meget vigtigt værktøj for det enkelte medlem til at vurdere, hvordan man ligger lønmæssigt i forhold til andre. Det er også et vigtigt værktøj for medlemmer kollektivt på en arbejdsplads, så man kan se, hvordan ens arbejdsplads ligger i forhold til andre arbejdspladser. Lønstatistikken er den oftest benyttede enkeltside på vores hjemmeside, siger Hanne Lykke Jespersen.

Hun understreger, at lønstatistikken ikke er et opslagsværk, der præcis afslører, hvad du kan kræve af en arbejdsgiver. Du kan bruge den til at danne dig et overblik over, hvordan en given funktion er aflønnet. Og den viden kan du bruge som afsæt for en lønforhandling.

4,7%

Så meget er lønnen for privatansatte it-folk steget med i 2017

Knap hver femte har fået tillæg

Kun lidt mere end 17 procent af de cirka 500 offentligt ansatte it-folk, der har deltaget i årets lønstatistik, har fået tildelt nye varige tillæg inden for det seneste år.

Af Stine Nysten, journalist
[sny@prosa.dk]

Tillæg har afgørende betydning for, hvad offentligt ansatte it-folk får i løn. De aflønnes efter den såkaldte Ny Løn-model, hvor lønnen består af en grundløn samt eventuelle tillæg. Da der ikke er indlagt et system, som tager højde for anciennitetsstigninger, er det via tillæg, at en offentligt ansat sikrer sig, at erfaringen honoreres. Derfor er det meget interessant for PROSA at følge med i, hvor mange tillæg der gives, og hvor store de er.

Det seneste år har 17 procent af de offentlige it-folk fået nye varige tillæg. Langt de fleste af dem – nemlig 79,5 procent – har fået et kvalifikationstillæg. 9 procent har fået et funktionstillæg, andre 9 procent et rådighedstillæg, og enkelte har fået et såkaldt rekrutteringstillæg. I gennemsnit lyder et sådant tillæg på lige over 7.400 kroner om måneden.

Der er også it-folk, som i løbet af det seneste år har fået et engangstillæg, nemlig 19,3 procent. Gennemsnittet for det tillæg lyder på lige under 14.000 kroner.

25 procent af dem, der har deltaget i årets lønstatistik, får slet ikke varige tillæg.

Store forskelle

Morten Rønne, der er forbundssekretær for PROSA/Offentlig, hæfter sig især ved, at mange oplyser, at de ikke har tillæg.

– Det kan selvfølgelig skyldes, at grundløn og tillæg ikke er skilt ad på lønsedlen. Men det gør det sværere at sige noget om, hvordan det går med at udmønte lokallønnen, siger han.

Morten Rønne synes dog, at der er påfaldende store forskelle mellem de tre offentlige områder – kommune, region og stat – når det kommer til antallet af tillæg, der tildeles.

Her er især regionerne meget sparsomme med tillæggene.

– Jeg håber, det skyldes almindelig tilbageholdenhed og ikke andre faktorer, siger han og tilføjer:

– Det er tydeligt, at lønspredningen på it-området afspejler afstanden til magtens centrum. Jo tættere på, jo højere løn.

Rådighedsvagter

18,5 procent af de it-professionelle i det offentlige har rådighedsvagter. Et par procent ved ikke, om det gælder for dem. Lige under halvdelen får ikke et fast tillæg for at stå til rådighed. Af dem, der får et fast tillæg, får halvdelen ydelser ud over det faste tillæg.

– Rigtigt mange af vores medlemmer bliver bedt om at stå til rådighed for at sikre, at systemerne kører 24/7. Og det er da et fair ønske fra arbejdsgiver, men der skal selvfølgelig være en betaling for det. Vi ser ofte, at det er et problem at få lavet aftale om, siger Morten Rønne.

Han vil ikke umiddelbart sige, hvorvidt det er godt nok, at kun halvdelen får et fast tillæg for at stå til rådighed.

– Så længe det enkelte medlem er tilfreds med aftalen, eller i hvert fald ikke bliver snydt, så må det være op til arbejdsgiver og arbejdstager at lave en aftale. Jeg håber bare, at det også betyder, at den anden halvdel får et variabelt tillæg, som er efter reglerne. Og det er virkelig noget, man skal være opmærksom på – altså om arbejdsgiverne betaler det, de skal, siger han.

Som medlem kan du altid kontakte PROSA, hvis du er i tvivl om, du får den rigtige betaling for en rådighedsforpligtelse i det offentlige.

7.400 kr.

Gennemsnittet på de varige tillæg, som offentligt it-folk fik tildelt i 2017

57%

Så mange af de privatansatte it-folk tror, at der vil blive ansat flere it-folk på deres arbejdsplads i løbet af næste år

Nyuddannedes løn stiger

Lige under 200 af dem, der har svaret på årets lønstatistik, har op til to års erhvervserfaring i faget. Deres oplysninger om, hvad de tjener om måneden, viser, at lønniveauet for nyuddannede er steget i forhold til sidste år, siger Allan Pleman, der som ledelseskonsulent i PROSA udarbejder lønstatistikken.

– Dog er der store regionale forskelle. Således er lønniveauet for datamatikere faldet øst for Storebælt, mens

det vest for Storebælt ligger på niveau med sidste år, siger han.

I år er tabellerne er delt op i kort, mellem og lang videregående uddannelser. Det er vigtigt at huske på, at der er tale om løn justeret for IHT-tillæg og inklusive feriedage, pension og bonus.

sny

Startlønninger for privatansatte øst for Storebælt

Uddannelse	Antal	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil	Gennemsnit
Datamatiker (KVU)	23	30.000	34.680	38.863	34.856
Bachelor i datalogi	3				34.943
Professionsbachelor i webudvikling	6	36.000	38.034	43.920	39.060
Professionsbachelor i softwareudvikling	12	33.534	38.967	43.129	38.945
Alle bachelorer (MVU)	30	34.146	37.622	42.228	38.993
Cand. scient. datalogi	26	40.217	44.375	46.643	43.192
Cand. it	70	35.795	39.831	43.826	40.446
Cand. merc. inden for it	5	37.840	38.222	41.870	38.542
Alle kandidater (LVU)	112	36.445	40.725	44.578	40.669

Startlønninger for privatansatte vest for Storebælt

Uddannelse	Antal	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil	Gennemsnit
Datamatiker (KVU)	49	28.381	31.620	34.221	31.532
Bachelor i datalogi	9	32.153	35.057	39.000	35.039
Professionsbachelor i webudvikling	6	26.500	28.391	34.748	29.838
Professionsbachelor i softwareudvikling	12	29.500	31.081	33.000	32.582
Alle bachelorer (MVU)	31	29.000	32.153	38.500	33.397
Cand.scient. datalogi	16	36.550	41.455	43.115	39.601
Cand. It	40	32.075	35.442	39.680	36.222
Alle kandidater (LVU)	69	33.461	37.181	42.275	37.698

Tabellen viser nyuddannede it-professionelles løn – altså it-folk med op til to års erhvervserfaring. Gennemsnittet er det simple gennemsnit – altså summen af indberettede timepriser divideret med antallet af svar. De andre tal er konkrete timepriser, hvor medianen er den midterste indberettede timepris. Nedre kvartil indikerer, at 25 procent af de indberettede priser ligger under dette tal, og at 75 procent ligger over. Øvre kvartil viser, 25 procent ligger over denne timepris, og 75 procent under.

It-folk ved ikke, om chefen ser med

37 procent af PROSAs medlemmer ved ikke, om de eller deres arbejdsudstyr bliver overvåget, eller hvorvidt deres færden på nettet i løbet af arbejdsdagen kan koste jobbet.

Af Stine Nysten, journalist
[sny@prosa.dk]

Må du gå på sociale medier i arbejdstiden? Må du bruge din arbejdscomputer til private formål? Og må du selv installere software?

Svarene finder du i den it-politik, der gælder på din arbejdsplads. Den vil også afsløre, om din arbejdsgiver overvåger dig og dine kollegaer i forbindelse jeres arbejde. Det giver derfor rigtig god mening at undersøge, om din arbejdsplads rent faktisk har en it-politik.

26 procent af de it-folk, der har deltaget i årets lønstatistik, oplyser, at deres arbejdsplads har en it-politik. Men hele 37 procent ved det ikke, og det overrasker næstformand i PROSA Hanne Lykke Jespersen:

– Det er en meget høj procent, der både kan dække over, at der ikke overvåges på arbejdspladsen, men at arbejdsgiveren ikke har meldt det ud, og at det er blevet meldt ud på en måde, så medarbejderen ikke kan huske det, siger hun.

Og det kan få konsekvenser ikke at have styr på, om man bliver overvåget.

– Vi har haft sager, hvor chefen har overvåget et medlem. Eksempelvis blev en chef forarget over, hvad et medlem skrev med sin kæreste om, og fyrede vedkommende. Vi vandt sagen. For når der ikke er en overvågningspolitik på arbejdspladsen, er det ulovligt at overvåge de ansatte. Men medlemmet mistede stadigvæk sit arbejde, siger Hanne Lykke Jespersen.

Kend reglerne

37 procent oplyser i lønstatistikken, at deres arbejdsplads ikke har en it-politik. Men i PROSA ser juristerne flere og

flere kontrakter, der – ud over løn og andre kendte vilkår – også indeholder en it-politik.

– Det kan være alt fra meget generelle formuleringer til forbud mod at bruge USB-stik eller besøge bestemte hjemmesider, siger Jesper Borre, der er jurist i PROSA.

Han understreger, at en it-politik først og fremmest handler om datasikkerhed og har til formål at sørge for, at den daglige drift af it-systemerne forløber så problemfrit som muligt, og at firmaets data er beskyttet mod utilsigtet indtrængen i systemerne.

Men en it-politik omfatter også retningslinjer for, hvordan medarbejdere må benytte web, installere hardware og software med mere. En arbejdsgiver kan godt forbyde brug af pc og internet til private formål, herunder at sende private mails. Arbejdsgiveren kan også bestemme, at medarbejdere ikke må deltage i chat eller gå på sociale medier i arbejdstiden.

– Hvis din arbejdsplads har en it-politik, så accepterer du den ved din underskrift på ansættelseskontrakten. Du har samtykket, og så er det op til dig at overholde de eventuelle forbud og regler, den opstiller, siger Jesper Borre.

Må gerne overvåge

Når man spørger de it-professionelle, hvad der bliver overvåget på arbejdspladsen, er det først og fremmest brugen af internettet, der holdes øje med. Herefter kommer performance i forhold til arbejdsindsats.

– Det er lovligt at overvåge det, der er arbejdsrelateret,

“Hvis din arbejdsplads har en it-politik, så accepterer du den ved din underskrift på ansættelseskontrakten”

Jesper Borre, jurist i PROSA

29%

Så mange it-folk bruger både arbejdscomputeren og arbejdstelefonen til privat brug

når der er oplyst om det – dog aldrig mails, der er markeret privat. For private mails, der ikke er markeret, gælder det, at straks arbejdsgiveren kan se, at det er privat, skal man forlade mailen, siger Hanne Lykke Jespersen, men understreger:

– Jeg synes dog generelt, man skal undgå overvågning undtagen i tilfælde, hvor også medarbejderne har en interesse i det. Eksempelvis er bankerne og de bankansatte enige om videoovervågning på grund af risikoen for røveri.

Hvis der alligevel sker overvågning af eksempelvis internetforbrug, er det vigtigt, at medarbejderne faktisk ved, hvad arbejdsgiver ikke vil have, at de gør, og hvad der er acceptabelt, pointerer næstformanden.

– Det er PROSAs anbefaling, at aftalen tydeligt beskriver, hvad der kan udløse, at arbejdsgiveren ser på en medarbejders forbrug, og at medarbejderen er klar over dette. Ellers kan arbejdsgiveren bruge sådan en overvågning til at 'finde noget' på de medarbejdere, man gerne vil af med, siger hun. Har du en arbejdstelefon, bør du ifølge Hanne Lykke Jespersen sikre dig, at din arbejdsgiver ikke har installeret overvågningssoftware på den.

– Og så skal du ikke aflevere din telefon til arbejdsgiveren uden først at have fjernet, hvad der måtte være på den, som du ikke ønsker, at din arbejdsgiver skal se, siger hun.

Kigger i kollegaers mail

En lille del af de it-folk, der har deltaget i lønstatistikken, oplyser, at de er blevet bedt om at skaffe sig adgang til kollegaers data.

I langt de fleste tilfælde handler det om at tilgå mails fra eller til en kollega, der ikke længere er ansat. Flere understreger, at det selvfølgelig kun er sket med mailjejerens eller

ledelsens samtykke. Et PROSA-medlem noterer, at han er blevet bedt om at tilgå andres mail, "hvis vigtige ordrer skulle findes, mens kollegaer var syge eller på ferie", mens en anden skriver, at det skete "på mistanke om brud på compliance-regler og interne etiske regler". En tredje blev bedt om det "i forbindelse med svindel".

Det kan være en meget vanskelig situation for en it-professionel at stå i, påpeger Hanne Lykke Jespersen.

– Man er ikke forpligtet til at udføre arbejde, der er ulovligt. Hvis der er en politik på stedet, skal det, man bliver bedt om at gøre, derfor være i overensstemmelse med den politik, siger hun.

Lønstatistikken viser, at mange it-folk bruger deres arbejdsredskaber til privat brug. Lidt over 43 procent af de it-professionelle bruger også deres arbejdscomputer til private formål, og lige så mange PROSA-medlemmer oplyser, at de bruger arbejdstelefonen privat. 29 procent af dem, der har svaret på lønstatistikken, bruger begge dele til ikke-arbejdsrelaterede gøremål.

Ønsker du at være helt sikker på, at chefen ikke kan kigge med over skulderen, er der kun én ting at gøre:

– Den eneste måde, du kan sikre dig på, hvis arbejdsgiveren ønsker at overvåge medarbejdere, er ved ikke at bruge arbejdsgiverens udstyr, siger Hanne Lykke Jespersen.

**Find hele lønstatistikken
samt lønberegneren på**

prosa.dk/raad-og-svar/loenstatistik-2018/

Brugerpanel:

“Du må ikke tage på dine kollegaer uden samtykke”

Så kort kan det siges, når regler for sexchikane skal formuleres. I hvert fald hvis man spørger Prosabladets brugerpanel, som denne gang har delt deres oplevelser med seksuel chikane på arbejdspladsen.

Af Stine Nysten

[sny@prosa.dk]

Illustration: Lars Refn

#MeToo-bevægelsen så for alvor dagens lys i oktober sidste år. Benytter man hashtagget, betyder det, at man (også) har været udsat for en seksuel krænkelse. Især anklagerne om seksuelle overgreb begået af den succesrige amerikanske filmproducer Harvey Weinstein fik hashtagget til at sprede sig som en løbeild på de sociale medier.

Men det er ikke kun et amerikansk fænomen, for over hele verden har folk delt deres oplevelser med seksuel krænkende adfærd. I Danmark fik det ligestillingsministeren og beskæftigelsesministeren til i februar at sætte gang i en kampagne om emnet, fordi "det er vigtigt, at alle i Danmark kan gå trygt på arbejde uden at skulle bekymre sig om at blive udsat for seksuel chikane", som der stod i pressematerialet.

"MeToo-fortællingerne er et wake-up-call til os alle. Der er brug for at sætte seksuel chikane på dagsordenen – også på de enkelte arbejdspladser," skrev ministrene videre.

Det har fået Prosabladet til at spørge brugerpanelet, om der egentlig findes regler for sexchikane eller almindelige samværsformer på deres arbejdsplads. Blandt de 44 it-professionelle, der har deltaget, findes der regler på otte arbejdspladser. 15 meddeler, at der ikke findes sådanne regler, hvor de arbejder. 21 ved det ikke. Spørgsmålet om, hvorvidt det overhovedet er en god idé at nedfælde regler om sexchikane, deler panelet næsten midtover, idet 18 siger ja, 14 siger nej, og 12 ved ikke.

"Det er en god idé, fordi så er alle klar over, hvad reglerne er, og det er nemmere at omgås i tryghed", skriver en af fortællerne, mens en anden noterer: "Det er et klart signal om arbejdspladsens normer og værdier".

Modstanderne synes, at der "deri ligger en implicit formodning om, at folk ikke kan finde ud af at opføre sig ordentligt", og en anden supplerer med, at "der er mange ting vedrørende opførsel/opdragelse, som kan være et problem, og som man ikke kan lave regler om".

Kys, porno og øgenavne

Lidt under halvdelen af panelet, der denne gang består af 37 mænd og syv kvinder, har selv oplevet at blive udsat for grænseoverskridende adfærd fra kollegaer, chefer, kunder eller samarbejdspartnere.

"Jeg har engang været udsat for, at en kollega kyssede mig på sit kontor", oplyser en af kvinderne, mens en anden kvindelig it-professionel skriver:

"Jeg oplever nedsættende tale om mit køn generelt. Og da man ofte er den eneste kvinde blandt mange mænd, kan det være svært at skulle sige fra hele tiden. Specielt når de andre mænd tier og dermed samtykker. Jeg har også fået vist porno fra en kollegas mobiltelefon bare sådan uden videre –

Prosabladets brugerpanel

Brugerpanelet er Prosabladets forum for erfaringsdeling om it-aktuelle emner. Brugerpanelets hovedformål er at afdække holdninger og tilføre indsigt. Brugerpanelet må ikke forveksles med meningsmålinger og postulerer ikke repræsentativitet.

Tilmeld dig brugerpanelet og få dine meninger hørt på brugerpanel@prosa.dk

fordi han ville provokere mig eller teste mig, hvordan jeg ville reagere". En tredje kvinde noterer: "Jeg bliver ofte kaldt 'sveske' af en mandlig kollega, der generelt har en grov omgangstone med alle – både mænd og kvinder".

Også mænd har været udsat for uønsket opmærksomhed. "Jeg er blevet gramset på", skriver en, mens en anden oplyser, at han er blevet "truet med tæsk", og en tredje har været udsat for "temmelig grov adfærd fra bestyrelsesformand".

En håndfuld paneldeltagere har også været vidne til, at andre er blevet udsat for grænseoverskridende adfærd. "Ja – enten af en anden kollega eller en chef. Begge situationer er ubehagelige, og det er umuligt at gribe ind, når chefen er involveret", skriver en, mens en anden har oplevet "catcalling og berøringer samt åben omtale af vedkommende i seksuelle termer".

Sjovt eller ej

I flere tilfælde greb ledelsen ind, men flere af deltagerne i brugerpanelet udtrykker også et kendt dilemma. Som en skriver: "Jeg har oplevet, at andre er udsat for det, og nogle gange er det svært at gribe ind – for hvornår er det, jeg opfatter

som grænseoverskridende, bare sjov for dem?".

Der er også it-folk, som har oplevet, at deres adfærd er blevet tolket som grænseoverskridende, hvor det ikke var meningen.

"Jeg ved, at min opførsel har krænket en kollega, som jeg – efter et stykke tid – har undskyldt for. Jeg har også lavet sjov, som absolut ikke er modtaget som sådan, og så har jeg i nogle tilfælde trukket i land eller undskyldt. Andre gange har jeg bare trukket på skuldrene, når jeg har vurderet, at modtageren bare var sippet/fornærmet over at blive lavet sjov med", skriver en.

“Jeg har fået vist porno fra en kollegas mobiltelefon bare sådan uden videre”

Deltager i brugerpanelet

En anden noterer: "Jeg er ved uheld kommet til at overskride kollegaers grænser og selvfølgelig undskyldt", mens et tredje svar lyder: "Det er jeg faktisk i tvivl om. Jeg er blevet fortalt, at det ikke blev opfattet sådan, men jeg er ikke sikker på, det er hele sandheden".

I det hele taget er det ifølge panelet oftest i forbindelse med det sagte ord, at folk går galt af hinanden. Så hvad må man? Må man eksempelvis kommentere en kollegas udseende eller køn?

"Udseende, ja. Hvis man eksempelvis har fået snavs eller hul i tøjet og ikke kan se det selv. Køn, nej", lyder det fra en deltager, mens en anden svarer: "Hvis kommentaren er nedsættende så – NEJ! (Det er altid modtageren, som afgør, hvad der kan misforstås). Man bør altid nøje overveje jokes/kommentarer, som kan opfattes som racistiske, sexistiske og som handler om religion. Det er altid rart med anerkendende kommentarer – eksempelvis 'Du er blevet klippet – det er flot!' – 'Ej du har fået nyt tøj – det ser godt ud' – 'Skide godt gået', hvis en opgave lykkes efter målet".

Men man skal heller ikke forsøge at være helligere end paven, for som en tredje siger: "Ja, det synes jeg da. Så længe det er holdt i en pæn og sober tone (og sprog). Livet bliver sgu trist, hvis ikke man kan sige og give komplimenter".

Arbejdsgiverens ansvar

Arbejdsgiveren har ifølge arbejdsmiljølovgivningen et ansvar for at forebygge seksuel chikane på arbejdspladsen og for at håndtere situationen rettidigt og relevant, hvis den alligevel opstår. Arbejdsgiveren bør ifølge Arbejdstilsynet løbende undersøge og holde øje med, om der er problemer med seksuel chikane på arbejdspladsen. Det kan blandt andet ske via arbejdspladsvurderinger (APV) og trivselsmålinger i virksomheden.

Du har ret til at vide, hvad arbejdspladsen ved om dig

Lønmodtagere har med den nye databeskyttelsesforordning fået nye rettigheder, når det gælder deres personlige oplysninger.

Med GDPR i hånden kan du nu kræve at se, hvilke data din arbejdsgiver har om dig eksempelvis i personale-mappen, oplyser jurist i PROSA Lisa Dalsager.

– Du har nu ret til at få rettet eller slettet informationer, som ikke er korrekte, ligesom arbejdsgiveren har pligt til af egen drift at slette data, der ikke er relevante længere, siger hun.

Allerede når du sender en ansøgning og et CV til en kommende arbejdsgiver, afgiver du data, som kan være med til at identificere dig som person. Får du jobbet, vil du fortsætte med at afgive data til arbejdsgiveren, til den dag du forlader arbejdspladsen. Alt fra e-mailadresser og telefonnumre over cpr-numre, ansættelsesaftaler, personfølsomme helbredsoplysninger, straffeattest, vagtplaner og eventuelle telefonoptagelser af medarbejdernes kontakt med kunder, regnes for persondata.

– Persondataforordningen rummer desuden skærpede krav til, hvornår din arbejdsgiver må behandle følsomme oplysninger som helbredsdata, seksuel orientering, etnisk

baggrund, religion og tilhørsforhold til en fagforening, siger Lisa Dalsager.

Du skal som ansat sige aktivt ja til, at din arbejdsplads bringer et foto af dig på hjemmesiden eller offentliggør dit private telefonnummer.

Sker der brud på datasikkerheden, som kan kompromittere en persons data, har personen ret til at blive underrettet inden for 72 timer, efter at bruddet er opdaget.

Læs mere på datatilsynet.dk

sny

Sådan får du indsigt

Ønsker du at få indsigt i dine personoplysninger, kan du bare kontakte din arbejdsgiver. Der er ingen formelle krav til, hvordan du skal gøre det. I tilfælde, hvor der måske ikke er det bedste samarbejdsklima, kan det være en god idé at inddrage din tillidsrepræsentant. Din arbejdsgiver skal informere dig om muligheden for at klage til Datatilsynet, hvis du er uenig i den måde, dine persondata behandles på – eksempelvis hvis en anmodning om indsigt ikke efterleves.

70%

Andel af privatansatte i it-branchen, som ifølge Ingeniørforeningen er blevet headhuntet eller forsøgt headhuntet det seneste år.

17.000 danskere sygemeldt hver dag

Dårligt psykisk arbejdsmiljø koster hvert år 3,8 millioner sygefraværdsdage. Det svarer til, at 17.000 danskere er sygemeldt hver eneste dag på grund af psykiske belastninger på jobbet. Det viser en ny undersøgelse, som Cowi har lavet for hovedorganisationen FTF, der repræsenterer 450.000 offentligt og privat ansatte.

16 procent af de adspurgte angiver, at de har været syge i løbet af det seneste år, hvor årsagen helt eller delvist har været psykisk arbejdsmiljø.

– Jo dårligere det psykiske arbejdsmiljø er, jo større er sandsynligheden for at have mange sygedage. Det koster os alle dyrt, at stress og mistro på jobbet sender folk til tælling. Det er skidt både menneskeligt og økonomisk for os alle sammen, siger FTF-formand Bente Sorgenfrey.

ohl

**UNDERVISNINGS
MINISTERIET**
STYRELSEN
FOR IT OG LÆRING

Forretnings- og IT-analytiker til ny tværgående funktion i STIL

Vil du kickstarte din karriere ved at være med til at skabe sammenhæng i it-løsningerne på undervisningsområdet og løfte forretningsunderstøttelsen i Undervisningsministeriet? Vi vil fortsat være blandt de bedste i staten til at udvikle og vedligeholde it-løsninger og har brug for dig!

Styrelsen for It og Læring (STIL) varetager alle it-relaterede opgaver i Undervisningsministeriet. Vi vil løfte vores tværgående arbejde med it-systemerne til et nyt niveau, hvor fokus er på sammenhænge, genbrug og overblik. Du kommer til at indgå i et netop etableret virtuelt team.

Dine opgaver

Som forretnings- og IT-analytiker vil du bidrage til mange forskelligartede opgaver, herunder:

- Formulere og vedligeholde Undervisningsministeriets it-principper og begrebsmodel.
- Samarbejde med projektledere og produktejere om deres løsningsdesigns og datamodeller, så de tilnærmes de formulerede principper for vores it-arkitektur.
- Bidrage med arkitekturinput til roadmaps og releaseplaner, så det løbende vedligehold også bidrager til realiseringen af arkitektur-principperne og begrebsmodellen.
- Følge og formulere Undervisningsministeriets bidrag og implementere de fællesoffentlige arkitektur-anbefalinger og krav, herunder indgå i det fællesoffentlige arbejde.

Din profil

Vi forestiller os, at du er nyuddannet eller har et par års erfaring med it-relaterede opgaver. Kodeordene for din profil er samarbejde og faglighed. Vi forventer, at du:

- har en relevant videregående uddannelse som eksempelvis datalog, cand.it eller cand. merc. It, der har givet dig den nødvendige faglige ballast
- opbygger og vedligeholder relationer og netværk, og formår at skabe en faglig og menneskelig respekt omkring din person
- kan formulere dig klart, kort og præcist i såvel skrift som tale
- har lyst til at sætte dig ind i Undervisningsministeriets domæne/fagområde og at du kan formidle tekniske emner og problemstillinger til personer uden it-faglighed.

Flere oplysninger

Styrelsen for It og Læring beskæftiger ca. 300 medarbejdere i København og Aarhus. Organisatorisk placeres du i Center for Digitale overgange og it-styring. Arbejdsstedet er Styrelsen for It og Læring, Vester Voldgade 123, 1552 København V.

Ansøgningsfristen er den 19. august 2018. Ansøgningen skal indeholde dokumentation for uddannelse (eksamensbevis). Stillingen ønskes besat pr. 1. okt. 2018.

Læs hele stillingsopslaget og ansøg via linket: <https://bit.ly/2MPzUNN>

SKROTTET

Af Ole Hoff-Lund
[ohl@prosa.dk]

De voksende mængder af elektronisk affald udgør en alvorlig risiko for både miljø og sundhed. Men de rummer også enorme værdier. Derfor presser både EU og FN's Miljøprogram på for øget genanvendelse. Danmark er helt i top på listen over lande, der producerer mest e-waste.

LER GULD

Du kender det formentlig godt. Din mobiltelefon fungerer egentlig fint, men den er ved at være nogle år gammel, og de nyeste modeller lokker med fede features, længere batterilevetid, bedre kamera og større hukommelse. Så du køber en ny, og efter et par år i skuffen ryger den gamle til skrot.

Det samme gør sig i stor stil gældende for fladskærme, computere og anden elektronik, som vi med stadig kortere intervaller udskifter – fordi vi har råd til det, og fordi vi ønsker den nyeste teknologi. Undersøgelser viser, at forbrugerne i de mest velstående lande i gennemsnit udskifter deres mobiltelefon hvert andet år. >>

Men mængden af såkaldt e-waste (WEEE) hober sig op i et tempo, så FN's Miljøprogram og flere internationale ekspertgrupper slår alarm, for meget elektronik indeholder farlige stoffer som bly, cadmium og kviksølv, som kan gå i grundvandet og skabe alvorlige miljøproblemer, hvis de håndteres forkert.

Direktøren for FN's Miljøprogram (UNEP), Achim Steiner, har ligefrem kaldt det "en tsunami af elektronisk skrot, der skyller ud over verden".

– Vi er vidner til, at elektronisk affald spredes ud over kloden i et omfang uden fortilfælde. Ikke nok med at det bidrager til en stor del af verdens affalds bjerge, der ikke bliver genbrugt, det udgør også en voksende fare for menneskers sundhed og miljøet på grund af de farlige ting, det indeholder, siger Achim Steiner.

Enorme værdier i skrot

På verdensplan blev der produceret hele 44,7 millioner ton elektronikaffald i 2016, og mængden forventes at stige til 52,2 millioner ton i 2021. Dermed er e-waste det hurtigst voksende affaldsproblem på kloden. Kun 20 procent af det globale elektroniskskrot bliver beviseligt indsamlet og genanvendt hvert år.

Og det er paradoksalt, for skrottet indeholder også en række værdifulde og sjældne råstoffer som guld, sølv, kobber, platin og palladium, som kan genanvendes. FN's eksperter anslår den årlige værdi af råstofferne i den skrottede elektronik til svimlende 400 milliarder kroner på årsplan.

Med andre ord har det elektroniske skrot potentiale til både at være en guldgrube og miljökatastrofe, afhængigt af hvordan vi håndterer det.

Det fastslår det uafhængige FN-Universitet (UNU) i rapporten The Global E-Waste Monitor 2017, hvor UNU sammen med International Telecommunication Union (ITU) og

International Solid Waste Association (ISWA) gør status over den globale elektroniske skrotbunke.

De tre organisationer fremhæver, at næsten halvdelen af verdens befolkning nu har adgang til internettet, og de fleste har adgang til mobilnetværk. Mange ejer mere end en device, og samtidig vokser middelklassen i udviklingslandene, så flere nu har råd til elektronik og elektriske apparater. Det skaber mere e-waste, og derfor er der et akut be-

hov for at øge genanvendelsen af de sjældne metaller, lyder analysen fra The Global E-Waste Monitor.

– Vi bevæger os ind i en mere digital verden, hvor automatisering og kunstig intelligens forandrer vores industri og samfund. E-waste er det mest tydelige biprodukt af denne transformation, og vores evne til at finde smarte og holdbare løsninger på behandlingen af affaldet er en målestok for, om vi kan bruge de teknologiske fremskridt til at skabe en bæredygtig fremtid, hvor vi realiserer den cirkulære økonomi, siger Antonis Mavropoulos, der er præsident for International Solid Waste Association.

USA og Europa i førertrøjen

Det er stadig Europa og USA, der er ansvarlige for langt den største del af verdens samlede e-waste, men FN's Miljøprogram peger på, at flere asiatiske storbyer er godt på vej til at komme på samme niveau.

FN-Universitetet advarer også om, at selv om det er forbudt at eksportere e-waste fra EU til lande i Asien og Afrika, der ikke overholder de europæiske krav og standarder til miljøbehandling, så bliver mange tusinde ton elektronisk skrot alligevel solgt til udviklingslandene gennem lyssky mellemhænd.

“Vi er vidner til, at elektronisk affald spredes ud over kloden i et omfang uden fortilfælde”

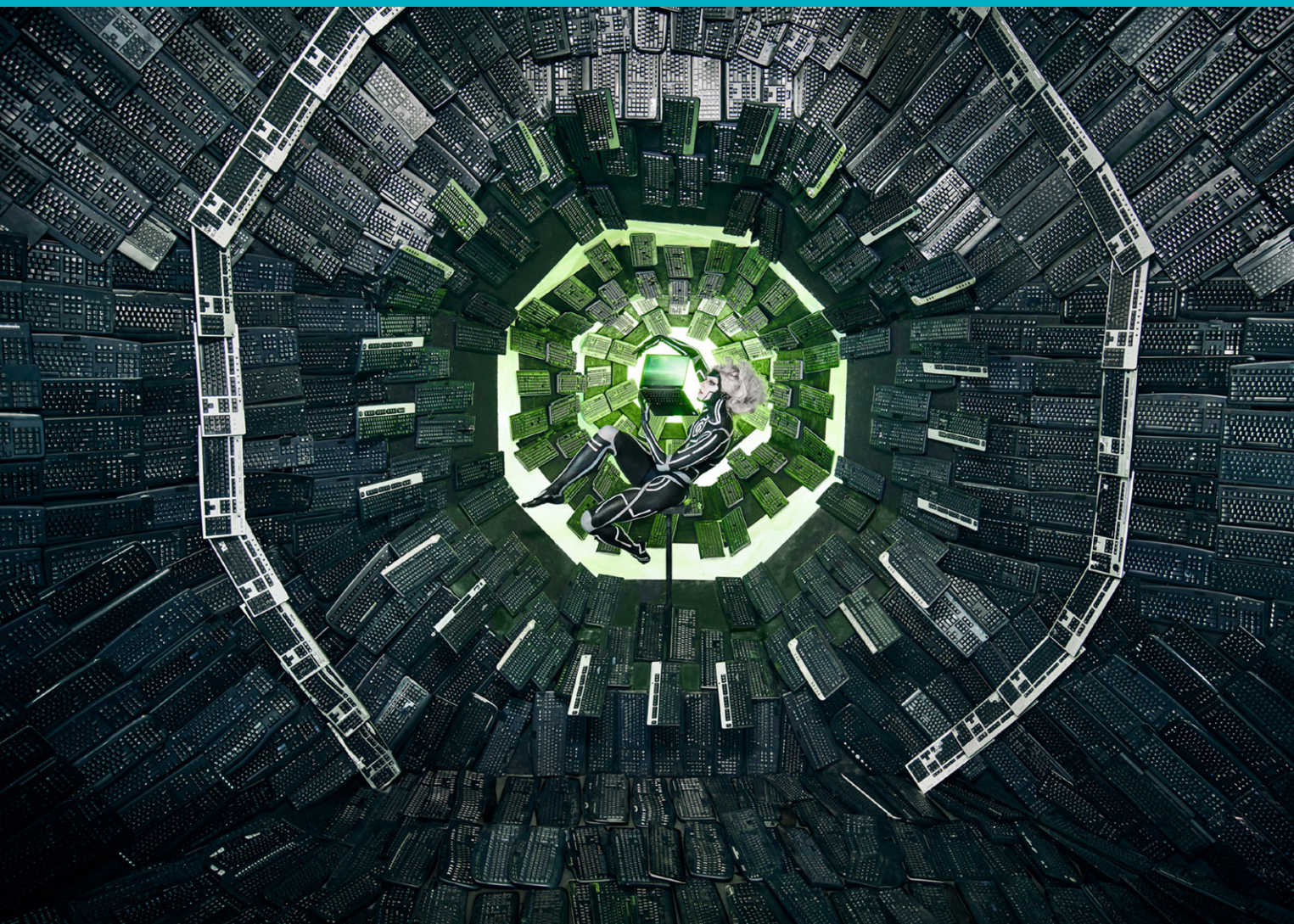
Achim Steiner, direktør for FN's Miljøprogram

Årligt e-waste i kilo per indbygger

TOP 5		ANDRE LANDE	
Norge	28,5	USA	19,4
Storbritannien	24,9	Japan	16,9
Danmark	24,8	Saudi-Arabien	15,9
Holland	23,9	Kina	5,2
Australien	23,6	Indien	1,5

Kilde: United Nations University (UNU)

I lande som Ghana, Elfenbenskysten, Nigeria og DR Congo bliver de værdifulde metaller typisk udvundet under ekstremt helbredsskadelige forhold på åbne lossepladser, hvor udstyret brændes af for at vriste metallerne ud af printplader og kabler. Størstedelen af efterladenskaberne bliver derefter dumpet som affald.

Senest afslørede forskere fra FN-Universitetet efter to års omfattende research, at der hvert år bliver sendt mange tusinde ton ulovligt e-waste fra EU til Nigeria under dække af at være secondhand computere, fladskærme, fjernsyn, monitorer, printere og DVD-afspillere til videre salg.

Af de cirka 60.000 ton brugt elektronik, der ankom til Nigeria i 2016, var 25 procent ikke funktionsdygtigt. Det var med andre ord skrot, som blev deklareret forkert for at slippe for de dyre afgifter. Danmark stod bag 0,68 procent af den ulovlige transport i 2015-2016 i form af skrot, der var deklareret som cykler og gamle møbler.

Danske forbrugere er også helt i top blandt de lande, der producerer mest e-waste. I gennemsnit sender hver dansker 24,8 kilo skrot på lossepladsen hvert år – kun overgået af Norge og Storbritannien. Og mængden er stigende.

Kunst i skrotbunken

Den 31-årige canadiske fotograf Benjamin Von Wong har gjort teknologisk orienterede fotoprojekter til sit varemærke, og i 2017 kastede han sig over e-waste. Med hjælp fra Dell fik han adgang til to ton e-waste fra skrottede computere, og sammen med 50 frivillige brugte han ti dage på at opbygge kulisserne til billederne på disse sider med printplader, tastaturer, kabler og bærbare computere.

Læs mere på
www.vonwong.com

På den positive side er antallet af lande, der regulerer behandlingen af e-waste gennem lovgivning, nu oppe på 67. Dermed er 66 procent af verdens befolkning i dag omfattet af miljølovgivning på området mod kun 44 procent i 2014.

DET ELEKTRONISKE SKRALDEBJERG

Bjerget af elektronisk affald i verden vokser, i takt med at levestandarden stiger, og priserne på elektronisk udstyr falder. Men de miljømæssige konsekvenser af vores brug og smid væk-kultur er store.

I 2016 producerede verdens befolkning 44,7 millioner ton elektronisk affald – såkaldt e-waste. Det er en stigning på 8 procent på to år. Det svarer til, at vi smider 800 laptops i skraldespanden hvert sekund.

FN's Miljøprogram anslår, at mængden af affald vil stige med 17 procent frem mod 2021 til 52,2 millioner ton. Det gør e-waste til det hurtigst voksende affaldsproblem på kloden.

Vægten af den globale, elektroniske skrotbunke svarer til 4.500 Eiffeltårne. Hvis det skulle transporteres på én gang, ville det fylde 1,2 millioner store lastvogne, som holder på række fra København til Sydney og retur.

E-waste pr. verdensdel i 2016 i millioner ton:

18,2

12,3

11,3

2,2

0,7

X4500

Elektronisk affald er kategoriseret som farligt affald, fordi det ofte indeholder tungmetaller som bly, cadmium og kviksølv samt sundhedsskadelige stoffer som brommerede flammehæmmere og PCB. Derfor er eksport af e-waste forbudt under EU's affaldsdirektiv og Basel-konventionen fra 1989.

100.000 × MOBIL =

2,4 KILO
GULD

900 KILO
KOBBER

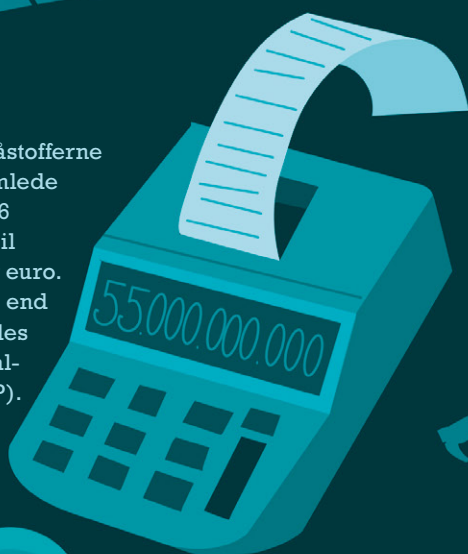
25 KILO
SØLV

Meget elektronisk affald har en høj skrotværdi, fordi det indeholder metaller som guld, sølv, kobber, coltan, platin og palladium. Metallerne fra 100.000 mobiltelefoner udgør cirka 2,4 kilo guld, 900 kilo kobber og 25 kilo sølv.

Det elektroniske affald kaldes også WEEE (Waste Electrical and Electronic Equipment) og omfatter alle apparater med batterier eller kabler. Cirka 25 procent er computere, telefoner, skærme og printere.

Værdien af råstofferne i verdens samlede e-waste i 2016 anslås af FN til 55 milliarder euro. Det er højere end de fleste landes bruttonationalprodukt (BNP).

International Telecommunications Union (ITU) har foreslået og udviklet en universel oplader til både mobiltelefoner og bærbare computere, som branchen opfordres til at tage i brug for at undgå ressourcespild med forskellige typer af opladere. Branchen har hidtil ikke reageret.

Kun 20 procent af verdens samlede e-waste bliver ifølge FN indsamlet og genanvendt under godkendte forhold.

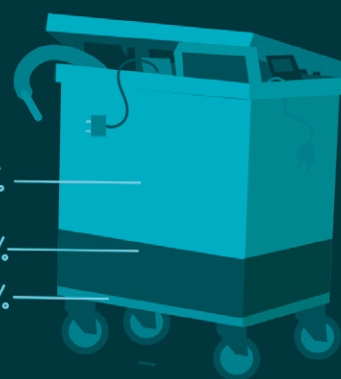
Cirka 4 procent ender i skraldespanden sammen med det øvrige husholdningsaffald.

De resterende 76 procent ender ifølge FN enten på lossepladser eller bliver handlet ulovligt, typisk til lande i Afrika og Asien. Her udvindes metaller fra skrottet under stærkt kritisable arbejdsforhold til skade for miljø og sundhed.

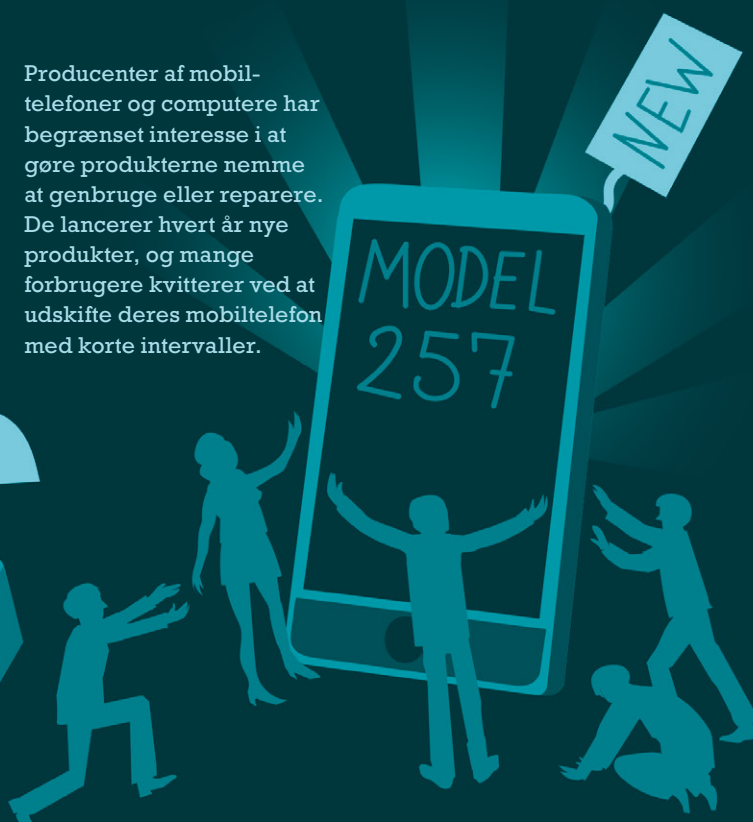
76%

20%

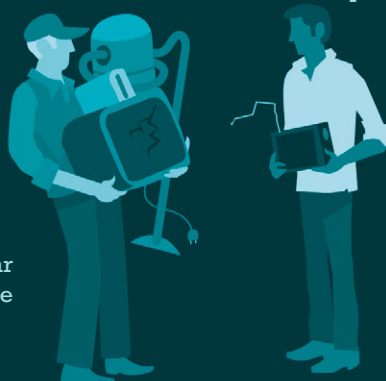
4%

Producenter af mobiltelefoner og computere har begrænset interesse i at gøre produkterne nemme at genbruge eller reparere. De lancerer hvert år nye produkter, og mange forbrugere kvitterer ved at udskifte deres mobiltelefon med korte intervaller.

I 2012 indførte EU nye regler, der skal øge indsamlingen og genanvendelsen af udtjent elektronisk udstyr til 45 procent i 2016 og til 65 procent i 2019.

Hvert menneske på Jorden producerer i gennemsnit 6,1 kilo e-waste om året.

Hver dansker skrotter 24,8 kilo om året, mens en inder efterlader 1,5 kilo e-waste årligt.

Danmark er bagud med **GENBRUG AF ELEKTRONIK**

Alt for mange virksomheder indleverer ikke deres udtjente it-udstyr til genanvendelse, og meget forsvinder ud af landet. Men der gemmer sig hundredvis af arbejdspladser og ni milliarder kroner årligt i det elektroniske skrot i Danmark, hvis vi bliver bedre til at genanvende det.

Af Ole Hoff-Lund
[ohl@prosa.dk]

Der ligger milliarder af kroner og hundredvis af nye arbejdspladser og venter på at blive samlet op, hvis den danske regering prioriterer øget genanvendelse af elektronisk skrot fra blandt andet computere, mobiltelefoner, printere og skærme.

Men selv om regeringen har haft over et år til at handle på anbefalingerne fra sit eget Advisory Board om Cirkulær Økonomi, så er der ikke sket nok, og nu haster det med at komme i gang, mener rådets formand, professor Flemming Besenbacher, der til daglig er bestyrelsesformand for Carlsberg.

– Cirkulær økonomi er en gylden mulighed for Danmark og dansk erhvervsliv. Det er en nødvendighed for at

sikre et bæredygtigt fremtidssamfund, men det kræver, at regeringen vil prioritere og investere langsigtet i en omstilling til en cirkulær økonomi. Derfor tæller hvert minut, og for at være helt ærlig, så venter vi på Finansministeriets regnedrenge. De kan ikke se forretningspotentialet, siger Flemming Besenbacher.

Mange elektroniske produkter indeholder guld, sølv og kobber samt i mindre grad sjældne metaller og jordarter som platin, palladium og coltan. Men selv om meget af det

elektroniske skrot bliver indsamlet og genanvendt, så ender de sjældne metaller typisk som affald, fordi det er for dyrt at genanvende.

– Det er vigtigt at øge både genbrug og genanvendelse af elektronikaffald, for i den nuværende håndtering går mange ressourcer tabt. Generelt står det godt til med genanvendelse, men hvis der kigges isoleret på for eksempel de sjældne jordarter i elektronikaffald, så genanvendes i dag kun omkring en procent, siger professor Flemming Besenbacher.

I juni 2017 afleverede Flemming Besenbacher og de øvrige 11 erhvervsledere i rådet deres 27 anbefalinger til regeringen. Og ifølge rådets regnestykker gemmer der sig et skjult potentiale på mere end ni milliarder kroner årligt,

hvis vi bliver bedre til at udnytte og genanvende brugt elektronik, som kan indgå i en ny cirkulær økonomi, hvor produkterne repareres, sælges igen eller indgår i nye apparater.

På den måde kan genbrug af 1.000 ton elektroniske produkter ifølge rådet skabe 70-80 arbejdspladser. Og da der hvert år er cirka 75.000 ton, som ikke bliver indsamlet gennem de officielle kanaler i Danmark, så kan der i teorien være flere tusinde nye arbejdspladser på spil.

“Det er vigtigt at øge både genbrug og genanvendelse af elektronikaffald, for i den nuværende håndtering går mange ressourcer tabt”

Flemming Besenbacher, professor, formand for regeringens Advisory Board om Cirkulær Økonomi

To unge mænd afbrænder e-waste i Agbogboshie i Ghana. Stedet betegnes som verdens største losseplads for elektronisk skrot.

Men det kræver en fælles indsats fra erhvervsliv, politikere og civilsamfund at skabe gode rammevilkår for cirkulære virksomheder og tillid hos forbrugerne til de genanvendte produkter, så der kan udvikles et solidt marked, understreger Flemming Besenbacher.

– Danmark har en unik mulighed for at blive cirkulært foregangsland og være et forbillede for resten af verdens lande, der alle på et tidspunkt skal gennemgå en omstilling af deres økonomi fra lineær til cirkulær. Men vi skal rykke nu, for mange andre nationer er godt på vej til at overhale vores gode position, siger han.

Kæmpe potentiale

Keshav Parajuly, der er ph.d. i Life Cycle Engineering ved Syddansk Universitet, har gennem fem år forsket i de

elektroniske affaldsstrømme i Danmark. Han peger på, at en af de store udfordringer for at sikre større genanvendelse er de billige produkter, som oversvømmer markedet, og som for de fleste forbrugere gør det meningsløst at reparere ting, der går i stykker.

– Det er ikke nemt at finde en reparatør, når din kaffemaskine til 500 kroner går i stykker. Og hvis du finder en, så skal du også finde tid til at indlevere maskinen og hente den igen. Og når Bilka så sælger en ny kaffemaskine for 300 kroner, så er valget ikke så svært for de fleste mennesker, siger Keshav Parajuly.

Forskerteamet fik adgang til 20 ton e-waste på genbrugspladser og fandt blandt andet, at over halvdelen af de kasse-rede printere og 75 procent af støvsugerne stadig virkede. Flere kameraer manglede bare et hukommelseskort, og meget anden elektronik var skrottet, fordi det havde en løs forbindelse eller et defekt kabel, mens selve apparatet fungerede fint.

Kreativitet og højere krav

Keshav Parajuly kritiserer de store producenter for ikke at lave billige reservedele, og han peger særligt på Apple, som trods flere års pres fortsætter med at sende mobiltelefoner på markedet, hvor man hverken kan udskifte batteriet selv eller sætte et ekstra hukommelseskort i.

– Det er vanvittigt, at et af verdens absolut mest værdifulde brands har et design, hvor det er stort set umuligt at udskifte og reparere delene. Producenterne bør også tvinges til at sende reservedele på markedet, flere år efter at et produkt er udgået, siger Keshav Parajuly. >>

Sådan håndterer du e-waste

- Tøm dit loftsrum eller virksomhedens lager for gammel elektronik. Alt med den mindste stump ledning eller batteri kan afleveres på genbrugspladsen.
- Sørg for at opbevare virksomhedens e-waste, så det ikke bliver ødelagt. Stil det ikke uden-dørs.
- Aflever e-waste hos en privat genanvendelses-virksomhed eller på genbrugspladsen – hvis din virksomhed betaler til den kommunale ordning.

Kilde: Genvindingsindustrien

Han opfordrer politikerne til at være mere kreative og stille større krav i lovgivningen fremover. Som et eksempel fremhæver han Sverige, der har halveret momsen på reparationer af elektroniske produkter, ligesom man kan trække udgifterne til arbejdsløn fra i skat.

– Sverige gør det for at øge genanvendelsen, formindske ressourceforbruget og forlænge levetiden på produkterne. Det er den rigtige vej at gå. Håbet er, at det samtidig kan få flere til at starte små værksteder og skabe en mentalitetsændring i befolkningen, siger Keshav Parajuly.

Vægten af de opladere til mobiltelefoner og computere, der produceres hvert år.

Kilde: International Telecommunications Union (ITU)

Den vej har Advisory Board for Cirkulær Økonomi også udstukket. I sin rapport fra sidste år slår rådet til lyd for en momsordning i stil med den svenske, der kan sænke prisen på reparationer og salg af brugt udstyr: "Reserve dele er ofte utilgængelige efter relativt kort tid, og reparation er ofte dyrt. En brugt momsordning skal sikre, at der ikke betales dobbelt moms af brugte varer i produktionen", skriver rådet i rapporten.

Rådets formand, Flemming Besenbacher, uddyber:

– Vi skal etablere et system, hvor det sikres, at genbrug af elektronikaffald sker med høj kvalitet og af certificerede aktører, så der skabes tillid til, at køb af genbrugt elektronik er godt.

Styr på affaldsstrømmene

Også andre ting taler for, at Danmark øger indsamlingen og genanvendelsen af elektronisk skrot væsentligt.

Senest i 2019 skal Danmark leve op til EU-krav om, at mindst 65 procent af vores elektronikaffald skal indsamles. I dag ligger det på cirka 50 procent, og der mangler helt konkret 21.000 ton e-waste for at komme i mål.

Derfor har de danske myndigheder og organisationer, som har en direkte interesse i e-waste, indgået Partnerskabet for Indsamling af Elektronikaffald, der består af Dansk Industri, Kommunernes Landsforening, Dansk Erhverv og Genvindingsindustrien.

– Vi skal øge indsamlingsgraden væsentligt og etablere datastrukturer, der kan identificere og monitorere ressourcestrømme af elektronikaffald. Altså kort sagt: Finde de cirka 21.000 ton, som mangler for at komme i hus med indsamlingsmålet, men også at sikre, at der er styr på denne affaldsstrøm af værdifulde ressourcer, skriver organisationerne.

Fokus på virksomheder og tyveri

Opmærksomheden retter sig primært mod danske virksomheders håndtering af elektronikaffald som for eksempel computere, printere, servere og telefoner. Mange virksomheder afleverer således deres udtjente elektronik direkte til en skrotthandler, når virksomhedens øvrige storskrald bliver afhentet. Dermed bliver omkring 17.500 ton e-waste slet ikke indberettet til myndighederne, og ingen ved, hvor det havner henne.

– Genanvendelse af elektronisk affald er meget vigtig, for det indeholder ikke-fornybare metaller, som vi i høj grad har brug for. Og opsamles metallerne ikke nænsomt, så er de en kilde til forurening af vores natur, siger Lisbet Hagelund, der er chefkonsulent i Dansk Erhverv og sekretariatschef for Genvindingsindustrien.

Partnerskabet opfordrer også myndighederne til at sætte øget fokus på tyveri af elektronikaffald fra både genbrugspladser og storbyernes storskraldsrum. Her gemmer sig yderligere cirka 12.500 ton af danskernes e-waste, som forsvinder hvert år.

– Det er svært at dokumentere omfanget, men der er ingen tvivl om, at det finder sted, og at det er de mest værdifulde dele af elektronikaffaldet, der stjæles. Og der er ingen sikkerhed for, at det bliver behandlet miljømæssigt korrekt, advarer partnerskabet i en fælles rapport.

De mange anbefalinger til nye grønne forretningsmodeller med fokus på genbrug og et reduceret ressourceforbrug ligger nu hos erhvervsministeren og miljøministeren.

Men formanden for regeringens Advisory Board om Cirkulær Økonomi, Flemming Besenbacher, lægger ikke skjul på, at han gerne snart ser de første skridt til en større samfundsrevolution:

– Det er tid til handling. Det kræver et paradigmeskifte, hvor vi gentænker den måde, vi designer, producerer og forbruger på, siger han.

Danskernes elektronik forsvinder

Senest i 2019 skal alle EU-lande indsamle mindst 65 procent af deres elektroniske skrot. For at nå det mål skal Danmark indsamle yderligere cirka 21.000 ton, så den samlede mængde kommer op på knap 100.000 ton.

Partnerskabet for Indsamling af Elektronikaffald har kig på fire såkaldte skyggestrømme, som skal frem i lyset:

- Mange virksomheder afleverer udtjent computerudstyr til skrothandlere uden om det officielle retursystem (17.500 ton).
- Udtjente hvidevarer hos forbrugerne havner ofte hos skrothandlere uden om myndighederne (15.450 ton).
- Tyveri fra genbrugspladser og storskraldsrum (12.500 ton).
- Danskernes gamle elektronik ligger i skuffene (8.600 ton).

Kilde: Partnerskabet for Indsamling af Elektronikaffald

Bedre kontrol med E-WASTE

Tonsvis af elektronisk skrot forsvinder ud af Danmark hvert år. En del af det ender ulovligt i Afrika.

Af Ole Hoff-Lund
[ohl@prosa.dk]

Det er ikke hver dag, at en hel branche ligefrem opfordrer myndighederne til at føre bedre kontrol og tilsyn med sine egne medlemmer. Men det var præcis, hvad Genvindingsindustrien gjorde, da den sidste år bad Miljøstyrelsen om at tage mere effektive midler i brug for at forhindre ulovlig eksport af tonsvis af elektronisk affald.

Genvindingsindustrien består af virksomheder, som genanvender affaldsressourcer. De sørger for at nedbryde vores gamle computere, skærme og mobiltelefoner på forsvarlig vis og adskille tungmetaller, asbest og hormonforstyrrende stoffer fra de mere værdifulde sager som guld, sølv og kobber.

Men brancheforeningen oplever, at kontrollen med de virksomheder, der afhenter kasseret elektronisk udstyr, er så vilkårlig, at svindlere kan føre farligt affald ud af landet stort set uden at frygte sanktioner fra myndighederne.

Dermed sparer de penge på den dyre forarbejdning i Danmark, og i stedet er der overhængende risiko for, at det elektroniske skrot sælges videre til Østeuropa eller Afrika, hvor det bliver håndteret uforsvarligt til skade for miljøet og sundhed. Lækager kan skade jorden og vandressourcerne, og afbrænding af affaldet forårsager luftforurening med emissioner fra tungmetaller og organiske miljøgifte.

Eksport af miljøfarer

Det er Miljøstyrelsen, der gennemfører stikprøvekontroller af danske elektroniktransporter, og selv om styrelsen afslører nogle ulovlige transportere, så erkender funktionsleder Berit Hallam, at der slipper en del igenem.

– Hvis der i modtagerlandet er utilstrækkelig kapacitet for genanvendelse, så er resultatet jo, at afsenderen eksporterer miljø- og sundhedsfarer til andre dele af verden, og det er ulovligt, siger Berit Hallam, der er funktionsleder i afdelingen for Cirkulær Økonomi og Affald.

Hun understreger, at man skal have en godkendelse fra både eksport- og importland for at eksportere e-waste,

og at nogle lande også har indført forbud mod import af brugt elektronisk udstyr.

For profittens skyld

I 2012 indførte EU skrappe regler for, hvilke typer af elektronisk skrot der må eksporteres under særlige betingelser. Formålet er netop at sikre, at affald ikke overføres til lande, der ikke overholder de europæiske standarder for affaldshåndtering.

Men ifølge Keshav Parajuly, der er forsker og ph.d. i Life Cycle Engineering ved Syddansk Universitet, så er der stadig lang vej, før reglerne bliver efterlevet ordentligt. Sidste år gik cirka halvdelen af alt e-waste i Danmark således uden om de officielle kanaler.

– EU er gået forrest med en masse gode intentioner for at regulere e-waste. Men ingen aktører i branchen gør det her for miljøets skyld. De gør det for profitten. Derfor er der nødt til at komme nye initiativer, hvis det for alvor skal være

interessant at indsamle og genanvende, siger Keshav Parajuly til Prosabladet.

Men selv om der fortsat forsvinder store mængder e-waste, så har Miljøstyrelsen i samarbejde med branchen nu skaffet bedre data, så de bedre kan følge udviklingen i genanvendelsen.

– Men det er svært at komme ulovlige eksporter fuldstændig til livs. Det kræver kontrol af samtlige containere og lastbiler, der kører ud af landet, og det er simpelthen umuligt, siger funktionsleder Berit Hallam.

Whistleblower-ordning for e-waste

Hvis du har kendskab til virksomheder, som håndterer elektronisk affald ulovligt eller uforsvarligt, så kan du anmelde det anonymt på www.dpa-system.dk/da/DPA/Om-DPA-System/Whistleblower.

Tag godt imod IT-REVISOREN

En it-revisor skal kunne gå i dybden med teknikken. Men forretningsforståelse og gode kommunikationsevner er også vigtigt.

Af Stig Andersen, freelancejournalist
[prosabladet@prosa.dk]

It-revision handler grundlæggende om at tjekke, om en virksomheds it-organisation lever op til de anbefalinger og formelle krav, den er underlagt. Den it-danske term for det er compliance, og det er it-revisorens opgave at verificere og attestere i form af en erklæring, i hvilken grad organisationen er compliant.

Kravene kan være formuleret i alt fra persondataforordningen, sundhedsloven, lov om finansiell virksomhed og virksomhedens egen sikkerhedspolitik til ISO-standarder, som en kunde kontraktmæssigt har forpligtet en it-leverandør til at leve op til. Rammen for it-revisorens arbejde er fastlagt i revisorloven.

– Ud fra en lang række kontrolmål afgiver vi typisk erklæringer med det, der kaldes 'høj grad af sikkerhed'. Det betyder, at vi ikke kan komme i bund med alt, men at vi kan tage stikprøver og gå i dybden med de forhold, hvor vi ikke umiddelbart kan få det til at hænge sammen, forklarer Martin Brogaard Nielsen, it-revisor og administrerende direktør i it-revisionsvirksomheden REVI-IT.

Teknisk dybde

Mange af medarbejderne i REVI-IT har en it-baggrund, mens andre kommer med en revisionsteoretisk baggrund i form af en cand.merc.aud.

– Det bliver diskuteret i branchen, om en god it-revisor er en finansiell revisor, der får fyldt noget teknisk viden på, eller en tekniker, der får tilført noget revisionsteoretisk viden. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at man kan gå ret dybt ned i teknikken, hvis det bliver nødvendigt, siger Martin Brogaard Nielsen og fortsætter:

– Uanset faglig baggrund er det meget vigtigt, at man har en god forretningsforståelse og er god til at kommunikere. Der er en risiko for, at vi bliver opfattet som politi, når vi kommer på revisionsbesøg, og sådan må det ikke være. Det bedste resultat får man, hvis processen er baseret på en god dialog og et godt samarbejde.

Alle virksomheder, der er "it-afhængige", som det traditionelt er blevet udtrykt, skal have foretaget it-revisioner. I dag er det næsten kun blomsterhandleren eller slikmutter på torvet, der er undtaget, og it-revisoren er blevet fast gæst i langt de fleste private og offentlige virksomheder.

– Selve det arbejde, som it-revisoren udfører, har ikke ændret sig grundlæggende over de seneste par årtier. I takt med den generelle modning og udbredelse af it er det bare blevet en alment accepteret del af aktiviteterne i en virksomhed, og it-revisorerne har fået mere at lave, forklarer Martin Brogaard Nielsen, som gerne vil give nogle råd til en it-tekniker, der overvejer at gå it-reviservejen.

– Det er vigtigt, at man kan se meningen med og har en forståelse for, hvad compliance er. Så begynd med at se på den forretning, du er en del af i dit nuværende job, og bliv klogere på, hvilke formelle krav den er underlagt, siger han.

Første skridt på vejen til at blive it-revisor er at læse op på ISO-27002 eller blive certificeret med CISSP (Certified Information Systems Security Professional), eller CISA (Certified Information System Auditor).

REVI-IT

- Statsautoriseret revisionsvirksomhed stiftet i 2007.
- Eneste danske virksomhed, der udelukkende beskæftiger sig med it-revision.
- Kerneydelsen er måling af it-organisationens overholdelse af relevante krav inklusive revisionserklæringer. Derudover rådgivning om regulatoriske forhold.
- 12 medarbejdere, der enten har en it- eller en revisions-teoretisk baggrund.
- Se mere på revi-it.dk.

“Jeg starter ikke med at sige, at jeg er it-revisor, for så bliver jeg typisk mødt med tomme øjne”

Jonas von Scholten, it-revisor

Forkærlighed for **LEGOKLODSER**

Jonas von Scholten nyder godt af sin it-baggrund i arbejdet som it-revisor – der overhovedet ikke er så tørt og kedeligt, som det lyder.

Af Stig Andersen, freelancejournalist
[prosabladet@prosa.dk]

– For nogle mennesker er it og revision noget af det mest tørre og kedsommelige, de overhovedet kan komme i tanke om. Så it-revisor – hvor tørt kan det lige blive, siger 36-årige Jonas von Scholten.

Siden januar har han været ansat som it-revisor hos REVI-IT i København og har således taget springet fra mere traditionelle it-funktioner til en verden, hvor de ly-

seblå skjorter er mange og de revisionstekniske termer endnu flere.

– Det er klart, at jeg specielt her i starten virkelig skal slå ørerne ud, når mine kolleger begynder at strø om sig med fagtermer inden for revision. Til gengæld kan jeg så give dem en forklaring på en it-term eller systemmæssig problemstilling, som jeg har mere konkret erfaring med, siger han. >>

Siden han forlod CBS med en Master of Science i Business Administration og Business Computing i hånden, har Jonas von Scholten arbejdet med it fra forskellige vinkler. Han har blandt andet været it-driftsansvarlig i en offentlig forskningsvirksomhed og løsningsarkitekt i en hosting-virksomhed, hvor han begyndte at arbejde med it-sikkerhed og compliance.

– Jeg skiftede til REVI-IT for at få mulighed for at arbejde mere fokuseret med disse områder. Det har jeg ikke et øjeblik fortrudt, siger han.

It-erfaring er en fordel

Hans it-erfaring kommer ham ofte til gode. Meget af revisionen er baseret på kundens egen dokumentation, så hvis den for eksempel siger, at man sikrer sine webservices med SSL/TLS, giver Jonas von Scholtens tekniske baggrund ham mulighed for at stille uddybende spørgsmål.

– SSL/TLS giver ikke i sig selv den nødvendige sikkerhed. Man skal eksempelvis også sikre sig, at den webserver, den ligger på, er konfigureret til at enforce den sikkerhed, der ligger i SSL/TLS. Så det vil jeg typisk spørge mere til, forklarer han.

Hvis han eksempelvis skal tjekke en virksomheds adgangskontrol, får han typisk et screendump eller udtræk af opsætningerne. Men hvis det bliver nødvendigt, kan han også sætte sig ved siden af en medarbejder i it-afdelingen og kigge direkte ned i systemopsætningerne.

Selve revisionen kan sommetider strække sig over to-tre måneder. Virksomheden skal fremsende de mest grundlæggende oplysninger som sikkerhedspolitikker og beredskabsplaner, og så skal der fastlægges møder med de relevante medarbejdere. Inputtet skal efterfølgende bearbejdes, så revisionserklæringen kan udfærdiges.

– Ud fra de fremsendte dokumenter får vi et første indtryk af styrker og eventuelle svagheder. Til møderne, hvor der typisk er en it-chef og en cheftekniker til stede, stiller vi så en række opklarende spørgsmål. Vi gør meget ud af, at det former sig som en dialog og ikke som afkrydsningsøvelse i en kontrolformular. På den måde får vi det bedste grundlag for at afgive vores erklæring, siger Jonas von Scholten.

Under revisionsbesøget bliver der typisk hentet forskellige medarbejdere ind, der har ekspertise inden for de forskellige områder, der bliver taget op. Men revisionen foregår ikke nødvendigvis kun i mødelokalet.

– Det meste foregår selvfølgelig til møderne, men hvis vi på vej til frokost for eksempel kommer forbi en skærm, som er åben og forladt, kan jeg ikke lade være med lige at bemærke det, siger Jonas von Scholten.

Nudging

De gode dage på jobbet er, når kunderne begynder at kunne se, at det virkelig giver mening eksempelvis at få opdateret sikkerhedspolitikkerne, og at de har rykket på det, når han møder dem igen.

– Det er vigtigt for mig, at det ikke blot bliver en kontrol, men at jeg kan være med til at give kunden en forståelse for, hvor der eventuelt skal sættes ind for at blive mere compliant. Vi må som del af revisionen jo ikke levere egentlig konsulentbistand, så det handler mere om at stille de rigtige spørgsmål og nudge kunden i den rigtige retning, forklarer han.

Han har et ret klart billede af, hvem der kan blive gode it-revisorer.

– Man skal nok have en forkærlighed for Legoklodser og virkelig have lyst til at få alle brikkerne til at passe sammen.

Princippet er meget det samme som i arbejdet med it-revision: Der er klare regler for, hvordan de enkelte brikker sættes sammen, men de samlede konstruktioner kan se meget forskellige ud, siger Jonas von Scholten.

Derudover handler det også rigtigt meget om formidling.

– Det drejer sig om at få formidlet compliance på en god og forståelig måde til dem, der nødvendigvis skal interessere sig for det, siger han.

Hygge-nørderi

Jonas von Scholten har en klar strategi, hvis han skal forklare til udenforstående, hvad han laver.

– Jeg starter i hvert tilfælde ikke med at sige, jeg er it-revisor, for så bliver jeg typisk mødt med tomme øjne. I stedet siger jeg, at jeg tager ud og tjekker, om folk passer ordentligt på deres it, siger han.

Når Jonas von Scholten ikke er i aktion som it-revisor, kan han godt lide at hoppe ud fra flyvemaskiner – med en faldskærm på ryggen. Og når han ikke er sammen med sin kæreste og sine to børn, så kan han sagtens finde på at sidde og hygge-nørde derhjemme.

– Jeg vil hævde, at jeg har bedre styr på it-infrastrukturen derhjemme end mange virksomheder, og når mørket falder på, kan jeg sagtens finde på at sidde og rode med mine 32 virtualiserede servere, syv LAN-zoner, IDS, IPS og meget andet, fastslår han.

Sådan foregår en it-revision

- En it-revision indeholder typisk en gennemgang af:
- Drift af datacentre (serverrum) og netværk
- Anskaffelse, ændring og vedligeholdelse af systemsoftware
- Adgangssikkerhed
- Anskaffelse, udvikling og vedligeholdelse af applikationssystemer
- Fysiske kontroller
- Funktionsadskillelse
- Lovmæssige reguleringer (håndtering af persondata etc.)
- Revisionen udføres på basis af skriftlige politikker og procedurer samt bevis for efterlevelse, og den munder ud i en it-revisorerklæring – eller til tider blot en rapport eller en gap-analyse. De internationale standarder for informationsikkerhed, ISO-2700

Tidligere i serien om titler i it-faget har vi skrevet om Release Train Engineers og it-arkitekter.

Er din nye kollega en software robot?

Har du ensformige administrative opgaver, som kan automatiseres?

Så er kurset Robotic Process Automation, RPA, noget for dig.

På kurset får du indsigt i tankegangen bag RPA, og du får et indblik i de mange muligheder for automatisering RPA giver.

 smartlearning.dk/rpa

Husk at melde ferie til jobcentret og a-kassen, når du kender din ferieperiode, og senest 14 dage før din ferie begynder.

En tilkaldevikar skal **STADIG SØGE JOB**

Helt eller delvist ledige, der er med i en tilkaldevikarordning, skal søge job hver uge, selv når de får kortvarige vikarjob.

Af Vivian Andersen, a-kasseleder
[via@prosa.dk]

Skal man søge job i de uger, hvor man arbejder 37 timer som tilkaldevikar? Det er et spørgsmål, vi ofte får her i a-kassen. Og svaret er: Hvis du er tilmeldt jobcentret som 'helt eller delvist ledig', skal du søge flere job hver uge – også i de uger, hvor du arbejder på fuld tid.

"Hvorfor det?" lyder næste spørgsmål så typisk. Det er, fordi supplerende dagpenge udbetales som en månedsudbetaling og ikke på ugebasis. Det vil sige, at skal vi udbetale supplerende dagpenge i en måned, så skal du også være aktivt jobsøgende – altså stå til rådighed og søge job i hele den måned, vi udbetaler for, og ikke kun i enkelte uger.

Vi udbetaler normalt dagpenge for 160,33 timer pr. måned. Hvis du har haft arbejde og fået løn for eksempelvis 37 timer, fordi du har været vikar i en uge, så supplerer vi op med dagpenge på i alt 123,33 timer.

Så længe du ikke har fast fuldtidsarbejde eller har arbejde på nedsat tid og står tilmeldt som helt eller delvist ledig i jobcentret, skal du ifølge reglerne kunne overtage rimeligt arbejde på fuld sædvanlig arbejdstid for at få dagpenge.

Hvis du har en længere periode, hvor du arbejder 37 timer om ugen, kan du med fordel afmelde dig jobcentret i den periode og tilmelde dig igen fra første ledige dag.

Paradoks ophæves

Der er i forbindelse med den nye dagpengereform opstået det paradoks, at ledige i nogle tilfælde straffes økonomisk, hvis de siger ja til arbejde, mens de modtager dagpenge.

Reformens regler, der træder i kraft fra den 1. oktober 2018, betyder nemlig, at ledige, der har opbrugt retten til supplerende dagpenge, risikerer at blive hårdt straffet for at takke ja til småjobs. For hvis man har arbejdet lidt i en måned, kan man ikke modtage dagpenge hele den pågældende måned. Dermed kan få timers arbejde koste en hel måneds dagpenge. Man vil nu ændre reglerne, så det alene er de uger, hvor man arbejder, som man ikke kan modtage dagpenge i.

Vi skriver mere om reglerne på et senere tidspunkt.

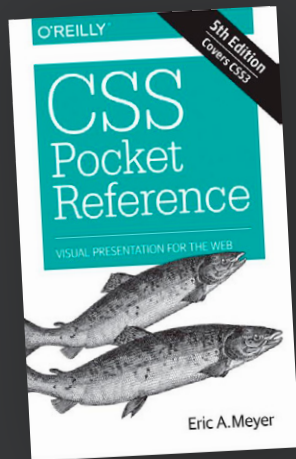
Selvstændig virksomhed

Hvis du er ledig og modtager dagpenge, kan du risikere at få et brev om, at du mangler at oplyse arbejdstimer i din selvstændige virksomhed.

Hvis du har fået godkendt drift af selvstændig bibe-skæftigelse, samtidig med at du får dagpenge, er det vigtigt, at de timer, du har oplyst, da du fik godkendelsen, også er det antal arbejdstimer, som du oplyser på dit dagpengekort hver måned.

Hvis der er sket ændringer i din virksomhed, siden du fik godkendelsen, skal du oplyse dette til a-kassen. Hvis vi vurderer, at ændringen kan forenes med dagpenge, så ændrer vi din tilladelse.

BØGER MED RABAT TIL PROSA-MEDLEMMER

CSS Pocket Reference, 5th Edition Visual Presentation for the Web

Eric Meyer
ISBN 9781492033394

When you're working with CSS and need an answer now, this concise yet comprehensive quick reference provides the essential information you need. Revised and updated for CSS3, this fifth edition is ideal for intermediate to advanced web designers and developers. You'll find a short introduction to the key concepts of CSS and alphabetical summaries of CSS selectors and properties. You'll also discover information on new properties, including grid, flexbox, clipping, masking, and compositing.

Vejl. pris 155,-

PROSApris 109,-

Java By Comparison Become a Java Craftsman in 70 Examples

Simon Harrer, Jörg Lenhard, Linus Dietz
ISBN 9781680502879

Write code that's clean, concise, and to the point: code that others will read with pleasure and reuse. Comparing your code to that of expert programmers is a great way to improve your coding skills. Get hands-on advice to level up your coding style through small and understandable examples that compare flawed code to an improved solution. Discover handy tips and tricks, as well as common bugs an experienced Java programmer needs to know. Make your way from a Java novice to a master craftsman.

Vejl. pris 378,-

PROSApris 265,-

Seven Databases in Seven Weeks, 2nd Edition A Guide to Modern Databases and the NoSQL Movement

Eric Redmond, Jim Wilson, Luc Perkins
ISBN 9781680502534

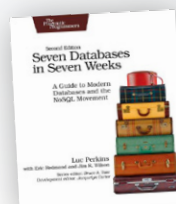
Data is getting bigger and more complex by the day, and so are your choices in handling it. Explore some of the most cutting-edge databases available - from a traditional relational database to newer NoSQL approaches - and make informed decisions about challenging data storage problems. This is the only comprehensive guide to the world of NoSQL databases, with in-depth practical and conceptual introductions to seven different technologies: Redis, Neo4J, CouchDB, MongoDB, HBase, Postgres, and DynamoDB. This second edition includes a new chapter on DynamoDB and updated content for each chapter.

Vejl. pris 441,-

PROSApris 309,-

Simplifying JavaScript Writing Modern JavaScript with ES5, ES6, and Beyond

Joe Morgan
ISBN 9781680502886

The best modern JavaScript is simple, readable, and predictable. Learn to write modern JavaScript not by memorizing a list of new syntax, but with practical examples of how syntax changes can make code more expressive. Starting from variable declarations that communicate intention clearly, see how modern principles can improve all parts of code. Incorporate ideas with curried functions, array methods, classes, and more to create code

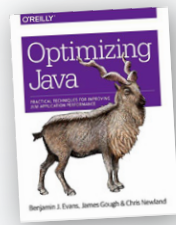
that does more with less while yielding fewer bugs.

Vejl. pris 441,-

PROSApris 309,-

Optimizing Java Practical Techniques for Improving JVM Application Performance

Benjamin Evans, James Gough, Chris Newland
ISBN 9781492025795

Performance tuning is an experimental science, but that doesn't mean engineers should resort to guesswork and folklore to get the job done. Yet that's often the case. With this practical book, intermediate to advanced Java technologists working with complex technology stacks will learn how to tune Java applications for performance using a quantitative, verifiable approach.

Vejl. pris 549,-

PROSApris 384,-

FACTUM BOOKS

Få 20% rabat hos FACTUM BOOKS

– følg linket til FACTUM BOOKS via prosa.dk
og få rabat på bøgerne.

Halmstadgade 6 · 8200 Aarhus N · Tlf. 89 37 35 95
info@factumbooks.dk · www.factumbooks.dk

5%
på din
lønkonto

Du er en del af nogle stærke fællesskaber

Siden 1880 har Lån & Spar været en bank for helt almindelige mennesker. I dag er vi også en bank for fællesskaber. Vi er nemlig ejet af mere end 45 organisationer bl.a. Prosa.

5% er Danmarks højeste rente

Med fællesskabet følger ekstra gode fordele. Som bl.a. 5 % i rente på de første 50.000 kr. på din lønkonto. Det er Danmarks højeste rente og noget ingen andre banker kan matche.

For Lån & Spar er en personlig bank, vi deler med hinanden.

Sådan får du 5% i rente på din lønkonto

- Du er medlem af Prosa og har afsluttet din uddannelse.
- Du samler din privatøkonomi hos Lån & Spar (LSBprivat®Løn er en del af en samlet pakke af produkter og services, som din økonomi kreditvurderes ud fra).
- Du behøver ikke flytte dine realkreditlån. Men evt. ændringer og nye realkreditlån, skal gå gennem Lån & Spar og Totalkredit.
- De 5 % i rente er på de første 50.000 kr. på lønkontoen. Der er 0 % på resten.
- Rentesatserne er variable og gælder pr. 1. januar 2018.
- Se vilkårene på lsb.dk/medlemsvilkår.

Lån & Spar har samarbejdet med PROSA siden 2003. Det får vi alle sammen mere ud af...

PROSA

lån & spar

din personlige bank

**VIL DU HAVE
5%
PÅ LØNKONTOEN**

Ring: 3378 1974

- eller gå på
lsb.dk/prosa
og book møde

Netværk og andet > Aarhus > 31. aug.

Ginsmagning

Alle kan være med, når der skal nydes gin! Både erfarne gindrikkere, nybegyndere (og folk der slet ikke har for vane at drikke spiritus) er velkomne til denne ginsmagning. Der afsættes ca. 2 timer til smagningen, hvor vi vil komme ind på gin'ens historie, kendetegn samt produktion.

Oplægsholder

Mads fra Vinkyperen.

Dato Fredag 31. august kl. 18.00-21.00
Sted PROSA, Søren Frichs Vej 38M, 8230 Åbyhøj

Kommunikation og forretning > Aarhus > 31. aug.

Photoshop-kursus for begyndere og øvede

På dette kursus introduceres du til de vigtigste værktøjer, menuer, paneler samt rette grundindstillinger og metoder. Vi arbejder med lag, forskellige former for fritlægning og sammensætning af billeder i collager. Vi runder af med billedbehandling, hvor vi kommer omkring det, holdet selv ønsker ift. kreative effekter, farve- og lysjustering, retouchering osv.

Underviser

Katrine Mark fra Holy Moly.

Dato Tirsdag 11. september kl. 17.00-21.00
Sted PROSA, Søren Frichs Vej 38M, 8230 Åbyhøj

< Vi arbejder med lag,
forskellige former
for fritlægning og
sammensætning af
billeder i collager >

Netværk og andet > København > 17. nov.

Indkaldelse til DELEGERET- FORSAMLING

Årets delegeretforsamling finder sted 17.-18. november i København på Scandic Sluseholmen Hotel, Molestien 11, 2450 København SV

Delegerede vælges i lokalafdelingerne.

Sidste frist for indlevering af forslag til delegeret-forsamlingen er fredag den 21. september kl. 10

Sidste frist for indlevering af forslag til arbejdsplan 2019/2020 er fredag den 2. november kl. 10

Læs mere om opstilling af kandidater og se hovedbestyrelsens forslag på:

PROSA.DK/DF2018

VEL MØDT TIL EN SPÆNDENDE OG UDBYTTERIG DF2018

Dato 17.-18. november
Sted Scandic Sluseholmen Hotel, Molestien 11, 2450 København SV

Netværk og andet > København > 27. okt.

PROSA/Offentlig afholder ordinær generalforsamling

Dagsorden i henhold til vedtægterne samt valg af delegerede til Delegeretforsamlingen.

Bestyrelsen vil allerede nu varsle at der kommer forslag til vedtægtsændringer, specielt omkring konfliktvarsling, med baggrund i OK18 forløbet.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest torsdag den 27. september 2018. Indkaldelse med dagsorden og indkomne forslag udsendes senest den 5. oktober 2018. Henvendelse angående generalforsamlingen kan ske til: Morten Rønne, tlf. 27 10 78 86, e-mail: mbr@prosa.dk

Med venlig hilsen
PROSA/Offentligs bestyrelse

Dato Lørdag, den 27. oktober
Sted PROSA, København, Vester Farimagsgade 37A, lokale ADA

Netværk og andet > 13. okt.

PROSA/VEST afholder ordinær generalforsamling

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest fredag den 7. september 2018. Program og dagsorden publiceres på hjemmesiden senest den 28. september 2018.

Henvendelse angående generalforsamlingen kan ske til: Henrik Jacobsen, tlf. 22 88 72 62, e-mail: vest@prosa.dk

Med venlig hilsen
PROSA/Vests bestyrelse

Dato Lørdag den 13. oktober
Sted Ikke fastsat endnu
- hold øje med prosa.dk/kalender og din mailboks

Netværk og andet > 27. okt.

PROSA/ØST afholder ordinær generalforsamling

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest fredag den 21. september 2018. Program og dagsorden publiceres på hjemmesiden senest den 5. oktober 2018.

Henvendelse angående generalforsamlingen kan ske til: Bjarke Friberg, tlf. 27 78 54 34, e-mail: bfr@prosa.dk

Med venlig hilsen
PROSA/ØSTs bestyrelse

Dato Lørdag den 27. oktober
Sted Ikke fastsat endnu
- hold øje med prosa.dk/kalender og din mailboks

Kalender aug-sep 2018

Dato	By	Emne
8. august	København	Introduction to Haskell – General-purpose and GDPR friendly
9. august	København	Tag kontakt! Kom godt i gang med uopfordrede ansøgninger
14. august	København	Webmaster-workshop
15. august	Bornholm	BornHack! Med PROSA UNC
16. august	København	Gaming in Concert
21. august	København	GDPR/DPO-erfagruppe
22. august	Tjele	Sommerhack 2018
28. august	København	Functional Copenhageners Meetup Group
29. august	København	Giv din karriere et boost med bedre feedback
30. august	Ballerup	Global Teamwork – Global Colleagues
3. september	København	SaFe – sådan kan man køre store projekter
4. september	København	Få mere ud af den tid (du spilder) på sociale medier
5. september	København	Præsentationsteknik – Fra ide til formidling
7. september	Odense	Lidl-Smagning
10. september	København	Realkompetencevurdering Infomøde
11. september	Aarhus	Photoshop-kursus
12. september	København	Sådan får du mere i løn
18. september	København	Projektlederen som adfærdsleder
18. september	København	GDPR/DPO-erfagruppe
19. september	Ballerup	Sådan tackler du dårlig ledelse
25. september	Aarhus	Kursus i præsentationsteknik
25. september	København	Introduktion til Microservices
25. september	København	Functional Copenhageners Meetup Group
26. september	København	GirlzNight: Omvisning på Thorvaldsens Museum
29. september	København	It-politisk-debattørskole

Formand, næstformand, forbundssekretærer og lokalafdelinger
 Henvendelse omkring hastesager kan uden for PROSAs åbningstider ske direkte til de fagligt valgte.

PROSA
Forbundet af It-professionelle

København – Forbund og Min A-kasse
 Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V

Kontortid: kl. 9-15
 mandag dog kl. 10-15 Tlf.: 33 36 41 41

Morten Rønne
Forbundssekretær
 Direkte: 33 36 41 21
 Mobil: 27 10 78 86
 E-mail: mbr@prosa.dk

Aarhus
 Søren Frichs Vej 38 K th.
 8230 Åbyhøj

Kontortid: kl. 9.30-15

Niels Bertelsen
Formand
 Direkte: 33 36 41 11
 Mobil: 40 11 41 23
 E-mail: nib@prosa.dk

Carsten Larsen
Forbundssekretær
 Direkte: 33 36 41 38
 Mobil: 29 62 02 95
 E-mail: cla@prosa.dk

Odense
 Overgade 54
 5000 Odense C

Kontortid: kl. 10-15

Hanne Lykke Jespersen
Næstformand
 Direkte: 33 36 41 34
 Mobil: 28 88 12 47
 E-mail: hlj@prosa.dk

Henrik Jacobsen
Forbundssekretær
 Direkte: 87 30 14 10
 Mobil: 22 88 72 62
 E-mail: hja@prosa.dk

E-mail:
 medlemsreg@minakasse.dk
 prosa@minakasse.dk
 formand@prosa.dk
 faglig@prosa.dk
 prosa@prosa.dk

PROSA/CSC
 Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V.
 Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/SAS
 Formand: Curt Kjærsgaard, Retortvej 8, 2500 Valby.
 Tlf.: 29 23 53 96

PROSA/OFFENTLIG
 Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V.
 Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/STUD
 Overgade 54, 5000 Odense C.
 Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/VEST
 Søren Frichs Vej 38 K th., 8230 Åbyhøj.
 Tlf.: 33 36 41 41

PROSA/ØST
 Vester Farimagsgade 37A, 1606 Kbh. V.
 Tlf.: 33 36 41 41

It-folk ved ikke, om chefen kigger med

Læs mere fra side 14

POST

DANMARK

PP

Sorteret magasinpost MMP
ID-nr. 42091

Afsender: PortoService, Fabriksvej 6, 9490 Pandrup

Ændringer vedr. abonnement ring venligst 3336 4141 eller e-mail til: bladservice@prosa.dk